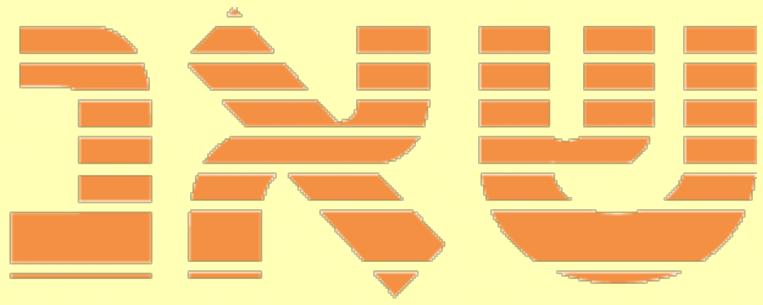

עלון סגל ההוראה

המכללה האקדמית הדתית לחינוך

גיליון 4 – סיון תשע"ג

עורכות: עלי פריד וד"ר ניצה דורי

בס"ד

תוכן העניינים

דבר ראש המכללה – "במה אקדם יה" – ד"ר יחיאל פריש

דבר תורה – "קריאה אקטואלית בשני מדרשים על נשים דתית" – ד"ר ניסן אררט

רבע סל עברית – "מנעו בניכם מן ההיגיון (או: שכד"ע) – תקוה חבובא

נעים להכיר

- « אשר ליטבק
- « חנה גנדלמן
- « אריק בלומברג
- « רונית פלדמן
- « עליזה קדוש

עשייה חברתית רב-תרבותית במכללה

תקשוב במכללה

- תהליכי הטמעת תקשוב במכללה
- « איך פעילות מתוקשבת של פורום מאפשרת פדגוגיה חדשנית? – חובב יחיאלי
- « קורס מקוון לחקר המקרא – ד"ר מיכל דל
- « קורס מקוון במתמטיקה – ד"ר יניב ביטון

סיורים וכנסים

- « בעקבות הסיור ל"יד ושם" – לילך שטיינברג
- « כנס הגיל הרך – אורנה שניידר
- « ביכורי מחקר – ד"ר אסתר כלפון
- « כנס החינוך מיוחד – ד"ר זהבה ביגמן
- « טקס חלוקת תארים תשע"ג
- « כנס יסודי – חנה יורב
- « כנס היסטוריה ותושב"ע – הרב ד"ר ירון זילברשטיין
- « השתתפות בכנס בחו"ל – תקציר ההרצאה/ ד"ר דפנה מרקמן

תכניות חדשות

- « מרכז סימולציות חינוכיות – ניהוליות הקמת מרכז סימולציות לסטודנטיות ולפרחי ניהול
- « ליבה פדגוגית

סיתוף בעשייה ובידע מקצועי

- « שיטת PBL
- « "שכחתי את כל החומר..." על חרדת בחינות – כיצד נוכל לסייע לסטודנטים שלנו להתמודד עמה? – מירב חמי
- « פרשנות אישית לחופש אקדמי – ליאורה נוטוב
- « תרומתם של היבטים רגשיים-מוטיבציוניים להבנת הנקרא – רונן קספרסקי
- « קורס לתוכנית המצוינות: למידה חוץ כיתתית משמעותית בעזרת גינה מקראית בית-ספרית – ד"ר דוד שניאור

מפרי עטנו – "תחמושת קלה, מרשמיו של חייל בהר צופים הנצור" – ד"ר יהושפט נבו

עלי ספר

- « "האיש על העדה" מאת ד"ר יחיאל פריש וידידיה הכהן
- « "הגות בחסידות" מאת ד"ר יהושפט נבו
- « "כשהחסי הופך לגלוי" – פסיכותרפיה באמצעות אמנות" מאת ד"ר דפנה מרקמן

« ספר 'נפש המסכת' – לרגל מאה שנה לאיגרת תקנ"ב מאת אביב זגלמן

מילת סיום – ניצה דורי וטלי פריד

דבר ראש המכללה

במה אקדם י-ה

על משמעותה של האקדמיה בימי קדם ובימינו

ד"ר יחיאל פריש

לקראת סיום שנת הלימודים – "במה אקדם י-ה..."?
המילה האוניברסאלית אקדמיה – Academy הינה על שם גיבור המיתולוגיה היוונית אקאדמוס. מתוך שמו נגזרה המילה אקדמיה אשר בצירוף מקרים מורכבת מהאותיות ק.ד.ם שמהוות את אותיות השורש של המילים: קידום, קדם, קדימה, קידמה וכו'. עולם האקדמיה היה והינו המנוע המחקרי, הניסויי והלימודי המשמעותי ביותר בעולם המפותח של ימינו. עשרות ואולי אף מאות מיליוני אנשים בעולם לומדים בימים אלו לקראת תואר ראשון, שני או שלישי.

התעודה הנכספת הינה בחברה של ימינו בבחינת מותג של יוקרה, כניסה לחוג אליטיסטי, תו של מעמד גבוה בסולם החברתי, לדבריו של שילה כץ, מנהל היחידה ללימודי תעודה בגבעת וושינגטון. ונשאלת השאלה: מדוע זה כך? למה תואר אקדמי הינו של אלה היכולים לממן ו/או של אלה שבאו מהרקע המתאים. מדוע האקדמיה נתפסת כ"מגדל השן"? כבר בתחילת דרכה של האקדמיה, בימיו של אפלטון, "ממציא" האקדמיה, היה קיים שלט מעל הכניסה למבנה של האקדמיה בו נכתב – "אין כניסה למי שאיננו עוסק בגיאומטריה". בנוסף, תלמידי האקדמיה חבשו מגבעות מיוחדות ולבשו גלימות מיוחדות, ששייכו את הסטודנטים למעמדות העליונים בחברה של אתונה.

לאורך הדורות, האדם המשכיל והמלומד, היה סמל לחיקוי בעולם כולו ובעם היהודי בפרט. הלימוד והלמדנות היו מרכיב חשוב ועיקרי בחיי העם לאדם הפרטי ולקהילה כולה.

האקדמיה אשר שמה לה למטרה לחקור, להגות, לשאול, לנסות וליצור, לא השכילה לעשות את כל אלה בקרב כלל החברה האנושית. האקדמיה יצרה לעצמה הילה מדעית והרשתה רק לבני מעלה להתקרב ולהשתתף. כך היה הדבר באתונה וכך היה הדבר גם בבית מדרשו של רבן גמליאל כמסופר במסכת ברכות דף כ"ז ע"א: תנא: אותו היום סילקו לשומר הפתח וניתנה רשות לתלמידים להיכנס, שהיה רבן גמליאל מכריז ואומר – כל תלמיד

חכם שאין תוכו כבדו, אל ייכנס לבית המדרש. ההוא יומא אתווספו כמה ספסלי בבית המדרש, הוה קא חלש דעתיה דרבן גמליאל אמר דלמא חס ושלוש מנעתי תורה מישראל, אחזו ליה בחלמא חצבי חיארי דמליין קיטמא, ולא היא אלא ליתוביה דעתיה הוא דאחזו ליה. [תרגום: באותו היום, לאחר שסילקו את רבן גמליאל מן הנשיאות, נוספו כמה ספסלים בבית המדרש. חלשה דעתו של רבן גמליאל: שמא מנעתי תורה מישראל? בתגובה הראו לו בחלומו חביות לבנות מלאות באפר, כלומר – תלמידים חסרי תוכן ממשי. ומסכמת הגמרא שאין זה נכון, אלא הראו לו כך רק כדי להפיס את דעתו]. כלומר, גם רבן גמליאל, נשיא העם היהודי, יצר מערכת סינון בין נכנסי בית המדרש – בבחינת "לא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול". המחשבה הייתה, שלימוד ערכי אינו מתאים לכל אדם, אינו מובן לכל אדם ואינו ראוי שכל אדם החפץ יבוא וילמד, אלא רק מי שתוכו כבדו ראוי ללמוד. **כבר באותה תקופה היו שראו בסינון התלמידים רעה חולה ועל כן ביום בו רבן גמליאל סולק מן הנשיאות התווספו מאות ספסלי לימוד** (ישנה מחלוקת בגמרא אם נוספו 400 או 700 ספסלים) כיוון שרבי אלעזר בן עזריה רצה במתן אפשרות והזדמנות שווה לכולם – כי כמונו – העם היהודי – יודעים כי ידע הינו המשא החשוב ביותר שיש לאדם. על כן, חשוב היום יותר מתמיד להעניק לכל מי שרוצה את האפשרות ללמוד ולהשתלב בעולם הלימודים האקדמי.

צבא ההגנה לישראל הינו כור ההיתוך של העם היהודי היושב בציון. לא כל החיילים משרתים ביחידות המיוחדות ולא כולם נמצאים בחזית, אך רוב העם מבין את חשיבות השירות הצבאי או הלאומי ועל כן מאפשר לכולם לשרת ביחידה המתאימה להם.

ראוי שגם האקדמיה בישראל תהיה פתוחה לכל ומזומנת לכל ויחד עם זאת למצוא את האיזון הנכון של שילוב חדשים מבלי להוריד באיכות הלימוד.

ביחד נעשה ונצליח בע"ה

יחיאל

דבר תורה

קריאה אקטואלית בשני מדרשים על נשים

על הזוגיות המיוחדת של בנו של ר' עקיבא ואשתו
ועל אישה אוהבת שמנעה גירושין בחכמתה

ד"ר ניסן אררט

בלימוד הלילי בחג השבועות השנה (תשע"ג) – בארגון מרכז תרבות דתי נווה שאנן בחיפה – נבחר לדיון הנושא: "זוגות". במסגרתו בחרתי לעיין, על דרך "המדרש המודרני", בשני מדרשים העוסקים במבחן הזוגיות: האחד – בראשיתה – ביום הנישואין; והשני – בסימן הגירושין – לאחר עשר שנים.

במדרש הראשון, ביקשתי לגלות, את שמן הראוי כי יונח ביסוד החיבור שבין החתן והכלה הצעירים ("הסרוגים" בלשון ימינו): שניהם, על פי חינוכם, מסוגלים לגולל-ולגלות את סתרי "הספר" – הפתוח לפנייהם – בעומדם על עמקות "התורה" ובגלותם את נסתרות "האגדה" (ולאו דווקא העיסוק ב"הלכה" הדקדקנית). בלימוד – "שווה-בשווה" – הכלה נמצאת מתחברת, ב"אורה", עם "אורו" של חתנה; ואגב הלימוד ב"חברותא" מתעצם "אורה של תורה". על דרך זו מצוא ימצא "האיש" את "סוד החיבור" עם "אשתו" – היא "ביתו".

גם במדרש השני ביקשתי לגלות את "סוד החיבור", שאבד לבני הזוג, משך עשר שנות חיים משותפים – ללא "שיתוף של אמת" – בהיות "האשה עושה רצון בעלה"; והאיש – היה בחינת "חפץ" בעיני אשתו את תהליך הגירושין (שבהסכמה) ביניהם, מנסה להציל, דווקא מי שמוצג כ"איש הא-לוהים" (ולא כ"איש ההלכה") – במעשה של "תיקון" (בלשון הקבלה): שחזור יום הנישואין (חזרה אל "ברית-סיני") – בקיום "סעודה משותפת" (שווה בשווה) – במאכל (בחינת דרך-ארץ) במשתה (בחינת תורה וחסד) ואפילו בהשתכרות הדדית (על דרך החסידות, הקבלה וההתפלספות..)

הזוג הראשון

הלימוד הזוגי כל הלילה

"טלי לנו נר והאיר לי"

1. מעשה בבנו של ר' עקיבא שנשא אשה,
 2. מה עשה?
 3. כיוון שנכנסה עמו לחדר היה עומד כל הלילה וקורא בתורה ושונה בהגדות,
 4. אמר לה: סבי לון בוצינא ומנהרין לי (=טלי לנו נר והאיר לי),
 5. סבת ליה בוצינא ואנהרה ליה כל לילה (=נטלה לו נר והאירה),
 6. והות קיימא קמיה ומנהרא (והייתה עומדת לפניו ומאירה),
 7. והוה פתיחא ספרא וגלייה ליה מן רישא לסיפא ומן סיפא לרישא (=והיה פותח ספר וגולל לו מן ההתחלה לסוף ומן הסוף להתחלה),
 8. וכל לילה איתקיימא ומנהרא ליה עד דאתא צפרה (=וכל הלילה עמדה ומאירה לו עד שבא הבוקר),
 9. בצפרה (=בבוקר) קרב ר' עקיבא לגביה (=אליו),
 10. אמר ליה: "מצא או "מוצא", אמר ליה: "מצא".
 11. הני: "מצא אשה מצא טוב".
- מדרש תהילים (בובר) מזמור נ"ט, על הפסוק "מצא אשה מצא טוב".

סיפור המעשה

נקדים את הידוע (ברכות ט"ז, עא): "חתן פטור מקריאת שמע לילה ראשונה, ועד מוצאי-שבת, אם לא עשה מעשה".
וזה סיפור המעשה לפי הבנתנו:
מעשה בבנו של ר' עקיבא שנשא אשה

המדובר ביהושע בנו של ר' עקיבא, שעל אודות נישואיו לבתו של כלבא שבוע (וכל השאר) כולנו יודעים. על הידוע על יהושע עצמו, לאחר נישואיו, נלמד מן המובא בתוספתא להלן.

מה עשה?

לא עשה מעשה – כחובת החתן; ואף היא: הגם ש"הכל יודעים למה כלה נכנסת לחופה" – נלוותה אליו (ועדיין שעת בין-השמשות הייתה). **כיוון שנכנסה** (מעצמה – לא הוכנסה) **עמו** (שווה בשווה) **לחדר** (הייחוד) **היה עומד** (מגלה דעתו, כי הוא מתכוון ללמוד) **כל הלילה**; (והוא – כדרך לימודו) **וקורא** (בעיון) **בתורה ושונה** (משנן) **בהגדות** (ולאו דווקא בהלכה). ומשום שהחשיך היום והמקום – **אמר לה: סבי לון** (טלי לנו – שווה בשווה בלימודנו המשותף) **בוצינא** (נר – בחינת "נר ה' נשמת אדם" – משלי כ', כז) **ומנהרין לי** (ותאיר נשמתך את נשמת). ואכן כך היה: **סבת ליה בוצינא** (נטלה לו נר) **ואנהרה ליה** (והאירה לו מאור נר-נשמתה – מחכמתה – משך) **כל הלילה**. (עד שהיו בחינת "חברותא" – היא תורמת מהשכלתה) **והות קיימא קמיה** (ניצבת שווה בשווה אל מולו) **ומנהרא** (ומאירה בחכמתה – את לימודו – בשעה שהוא) **והוא פתיחא ספרא** (הוא היוזם את הנושא הנידון ב"ספר" הפתוח לפנייהם – כשהוא) **וגליי ליה** (בשתי המשמעויות: מגולל את מגילת הספר; ומגלה לה את הנסתר בו) – **מן רישא לסיפא ומן סיפא לרישא** (מראשית הדברים לסופם – ומסופם אל ראשיתם). לימוד מעמיק, היוצר קשר-זוגי בין שני עולמות רוחניים שונים.

וכל ליליה (משך כל הלילה, לא יכלו לקיים את מצוות "עונתה", מכיוון שהכלה) **איתקיימא** (ניצבה) **ומנהרא** (והייתה מאירה ומבהירה) **ליה** (לחתנה – את "סוד החיבור" שביניהם). **עד דאתה צפרה** (עד שבא אור הבוקר – ונתבהרו היחסים ההדדיים שביניהם). וכך:

בצפרא (עם הבוקר – שעה שעל פי המנהג פרשו את הסדין) – **קרב ר' עקיבא** ('המנוסה' בזוגיות ייחודית) **גביה** (אל בנו – חרד לידע מה אירע לגביו בליל הגורלי). **אמר ליה** (לבנו – הלמדן): **מצא** ("מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מד' " – משלי י"ח, כב) **או מוצא** ("מוצא אני מר ממות את האשה – קהלת ז', כו)? **אמר ליה** (אמר לו – מיידית ובהחלטיות): **מצא!** **הני:** (סיפור המעשה מאשר את דברי הפתגם): **"מצא אשה – מצא טוב"** (מצא את "הטוב" – השלמות שב"סוד החיבור" – אשתו = ביתו).

השלמה

על המשך חיי הזוג הצעיר אנו למדים מן המובא בתוספתא כתובות פרק ד' הלכה ז':

נושא אדם אשה ופוסק עמה על מנת שלא ליזון, על מנת שלא לפרנס; ולא עוד אלא שאדם נושא אשה ופוסק עמה על מנת שתהא זנתו, מפרנסתו ומלמדתו תורה.

ומעשה ביהושע בן ר' עקיבא, שנשא אשה, ופסק עמה שתהא זנתו ומלמדתו תורה.

וכשהיו שני בצורת עמדו וחלקו (גם הוא זן ומפרנס). **התחילה קובלת עליו לחכמים** (שהוא זן ואינו לומד) **וכשבא לבית דין** (לדון בקובלנא של אשתו) – **אמר להן** (יהושע): **היא נאמנת עלי יותר מכל אדם** (בחינת עדות). **אמרה להן:** **ודאי** (אני צודקת בטענתי) – **וכך** (אכן) **היתנה עמי** (שאני זנה והוא לומד בלבד). **אמרו לה חכמים:** (לאור עדותך) **אין כלום** (כל טענה) **לאחר הקיצא** (התנאים שנקצצו = שנקבעו ביניכם: למרות שנות-הבצורת – עליו ללמוד בלבד).

הקריאה האקטואלית

על-פי באורנו ניתן ללמוד מסיפור המעשה (על "דרך הדרש" המודרני) מהו החינוך הראוי להינתן, בדורנו, לבנים ולבנות בחינוך הממלכתי-דתי: **"החברותא" – "הלימוד", שווה-בשווה, המביא לגילוי "האור" שבשני; "הלימוד" המשותף – הפתוח עד כמה שאפשר; "הלימוד" המאפשר את חשיפת הנסתר. "הלימוד" המבטיח, כי לאחר לילה "מאומץ" של התוודעות הדדית, בוא יבוא על בני-הזוג "הבוקר אור".**

הני: "ויהי ערב (תחילה) ויהי בקר (לאחר מכן) – יום אחד ('והיו לבשר אחד')."

הזוג השני

הסעודה הגדולה של הפרודים

"טלי אותו ולכי לבית אביך"

פרולוג: **אמר רבי אידי: מעשה באשה אחת בצידן ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה.**

תמונה:

א. באו אל ר' שמעון בן יוחאי, רצו להתגרש זה מזה.

אמר להם: חייכם, כשם שנזדווגתם זה לזה במאכל ובמשתה, כך אין אתם מתפרשים אלא מתוך מאכל ומשתה!

ב. הלכו בדרכיו ועשו לעצמם יום טוב וסעודה גדולה.

שיכרתו (האשה את הבעל) יותר מדי. כיון שנתייבשה דעתו עליו אמר לה: בתי, ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית וטלי אותו ולכי לבית אביך. מה עשתה היא? לאחר שישן רמזה לעבדיה ולשפחותיה ואמרה להם: שאוהו במיטה וקחו אותו והוליכוהו לבית אבא.

ב' בחצי הלילה ננער משנתו כיון שפג יינו. אמר לה: בתי, היכן אני נתון? אמרה לו: בבית אבא.

אמר לה: מה לי לבית אביך? אמרה לו: ולא כך אמרת לי בערב, כל חפץ טוב שיש בביתי טלי אותו ולכי לבית אביך? אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך.

א' הלכו להם אצל רבי שמעון בן יוחאי ועמד והתפלל עליהם.

אפילו: ונפקדו.

שיר השירים רבה א (לא) ד"א "נגילה ושמחה בך".

תמן תנינן: נשא אדם אשה ושהה עמה עשר שנים, ולא ילדה, אינו רשאי ליבטל.

סיפור המעשה

ושוב, נקדים את הידוע, מן המובא ברש"י, על הכתוב (בראשית ט"ז, ג) "מקץ עשר שנים (לשבת אברם בארץ כנען)" – מועד הקבוע לאשה ששהתה עשר שנים – ולא ילדה לבעלה – חייב לישא אחרת (יבמות ס"ד ע"א; בראשית רבה מ"ה, ג).

וזה סיפור המעשה על פי הבנתנו (שלא על דרך הקבליסטיים או הפמיניסטים, אלא בעקבות משנתו של הרב פרופ' דוד הרטמן – בספרו **מסיני לציון** – חידושה של ברית). הסיפור בנוי כמעין דרמה: תחילה – פרולוג; לאחר מכן – חמש תמונות (הערוכות במבנה כיאסטי); במרכז – יבוא ההיפוך; ולסיום – האפילוג.

פרולוג (התמונה הפסימית): **אמר רבי אידי: מעשה באשה אחת** ("אשה גדולה" – כבסיפור אלישע – מל"ב ד', ח) **בצידן** (עיר הנמל בלבנון – בצפון הרחוק), **ששהתה עשר שנים** (נתעכבה ונשארה תקועה "באופן זמני") **עם בעלה** (לרגל עיסוקו – כ"אשה העושה רצון בעלה") **ולא ילדה** (אפשר עקב התסכול המודחק – כ"יורדת").

על פי המקובל, הגיעו למסקנה, כי עליהם להיפרד. עם זאת, בניסיון להציל את הנישואין, הסכימו לפנות אל "התנא הא-לוהי" (לא בגדר "רב") אפשר ייתן להם את ברכתו . . .

תמונה א' (איש הא-לוהים): **באו אל ר' שמעון בן יוחאי** (המפורסם כ"איש הא-לוהים", המלומד בנסים, היושב במירון שבגליל. נתן מבטו בהם והבין כי) **רצו להתגרש זה מזה** (בהסכמה).

בהסתכלות נוספת, "פנים בפנים", חש רשב"י, כי משהו "תקוע" בהתייחסותם ההדדית. תפילתו לא תעזור. צריך לעשות מעשה שיביא לזעזוע במערכת "החיבור" שביניהם.

תמונה ב' (ההפתעה): **אמר להם**: (להפתעתם – לא ברכם ולא התפלל למענם – אלא פנה אליהם, בניחותא, שלא כמתחייב ממצבם על פי "ההלכה") **חייכם! כשיכול משביע אותם): כשם שנזדווגתם זה לזה** (שניים שהם אחד בטקס הנישואין; והשלמתם את מעשה "החיבור") **במאכל ובמשתה** (הראשון מסמל את דרך-הארץ והאחרון את התורה והחסד) **כך אין אתם מתפרשים** (פורשים כנפים ונפרדים בשלום זה מזה) **אלא מתוך** (תהליך מחודש של) **מאכל ומשתה**.

מופתעים – ואינם מבינים את דבריו התמוהים של "איש הא-לוהים" – עוזבים השנים, ביראת כבוד, את בית רשב"י ופונים והולכים אל האכסניה שבעיר מירון.

תמונה ג' (שיא הדרמה – ההיפוך): **הלכו** (השנים כאחד) **בדרכיו** (מעוררות התמיהה של רשב"י – לא "איש-ההלכה") **ועשו לעצמם** (שווה בשווה – כביום נישואיהם) **יום טוב** (חגיגה של שמחה מושלמת) **וסעודה גדולה** ("סעודת מצווה" של שירה, דברי-תורה ומדרשי אגדה). **שיכרתו** (דווקא האשה, נמצאת פעילה, בהצעת המשקה "הגשמי" ואפשר גם בדברים "הרוחניים" – המפליגים) **יותר מדי . . .**

(בין עתות ההשתעשעות) **כיון שנתיישובה דעתו עליו** (להכיר ולהעריך את בת-זוגו שלא כ"בעל") **אמר לה:** (בלשון של מאהב) **בתי** (בת-זוגי) **ראי** (בתבונתך – ובחרי) **כל חפץ טוב** (עדיין רואה בביתו רק "חפצים") **שיש לי** ("הבעל") **בבית** (נזהר שלא לומר "ביתי"; אך לא אמר "ביתנו", מכיוון שהוא עומד להתפרק) **וטלי אותו** (את "החפץ" – האובייקט) **ולכי לבית אביך** . . . ("בית אביך" – בניגוד ל"ארץ הנכריה", שהיה מקום מושבה מזה עשר שנים, באשמתו).

מכלל דברי אישה, למדה האשה, כי בעלה מתקשה לומר את שמתחייב מדבריו: "ולכי והפרידי מאתי" . . . לפיכך, ממשיכה לפעול: **מה עשתה היא?** (מציעה משמעות "יצירתית" לדבריו המשתמעים לכמה פנים). **לאחר שישן** (שקע בתרדמה מלאה) **רמזה** ("האשה הגדולה") **לעבדיה ולשפחותיה ואמרה להם** (כמטרונה מצוה): **שאוהו במיטה** (שישן בה) **וקחו אותו** (בחינת "חפץ" – אובייקט סביל) **והוליכוהו לבית אבא** (בניגוד לדבריו: "ולכי לבית אביך").

בדרך זו, על כורחו, ישוב להכיר את "בית אבא" – עולם ילדותה: מקום בו עוצבה השקפת-עולמה הלאומית-הדתית; זאת, בניגוד אל העולם הנכרי, ששקעה בו בצידון, מקום שהולכה בעלה לאחר נישואיהם.

תמונה ב' (מקבילה לתמונה ב – שוב הפתעה): **בחצי הלילה** (כבסיפור בועז: "ויחרד האיש" – רות ג', ח) **ננער משנתו** (מחלומו . . .) **וכיון שפג יינו** (שהרי "שיכרתו יותר מדי" – חש עצמו כמי שנתבלבלה דעתו ולפיכך פנה לבת-זוגו בחרדה) **אמר לה: בתי, היכן אני נתון** (שלא בשליטתי)? **אמרה לו:** (בלשון מרגיעה – במקום בטוח) **בבית אבא!** נימת קולו המתרעמת, מגלה את תחושתו, כי ב"בית אבא" לא יוכל להיות הבעל הקובע ב"ביתי". **אמר לה** (בכעס): **מה לי** (האדון) **ולבית אביך?**

(בניסיון להרגיעו) **אמרה לו:** (באורך רוח ובדברים מרומזים ומפוקחים – כמטרונה נכבדה): **ולא כך אמרת לי** ("בתי" – בת-זוגי) **בערב: כל חפץ טוב שיש** ("לי") **בביתי** (שלי – ולא "בבית" – שלנו) **טלי אותו** (את "החפץ" – האובייקט) **ולכי לבית אביך?**

שוב הפתעה (כמו בתמונה ב): "האיש" מחריש; והאשה חושפת, בשנינותה, את "ההיפוך" הפורץ ומתהווה במערכת היחסים ההדדית ההולכת ונוצרת ביניהם: **אין חפץ** (במשמעות של רצון ולא במשמעות של אובייקט) **טוב לי** ("האשה" – מצד אחד) **בעולם** (המשותף לשנינו) **יותר ממך** ("האיש" – מצד שני)!
האיש שותק – ושתיקה כהודיה: האיש מקבל את עולמה של אשתו – "בית אבא".
ומכיוון שמצאו שפה משותפת; ומסתבר, כי החליטו להמשיך לחיות יחדיו ב"בית אבא" – שבו ובאו אל בית רשב"י "איש הא-לוהים" לקבל את ברכתו . . .

תמונה א' (מקבילה לתמונה א. שוב – "איש הא-להים"): **הלכו להם** (השנים יחדיו) **אצל רבי שמעון בן יוחאי** (והפעם – בשונה ממנהגו בבואם אליו בראשונה) – **ועמד והתפלל עליהם** . . .
סיום (התמונה האופטימית): **ונפקדו** (נולדו להם בנים ובנות ב"בית אבא" – בארץ ישראל).

השלמה

במדרש שיר השירים רבה (א', לא) – ובמקבילתו המובאת בילקוט שמעוני (בראשית א', טז) – מוסיף הדרשן ומבאר את טעמו של הסיפור כלהלן:
והרי דברים קל וחומר: ומה אם בשר ודם על שאמר לבשר ודם שכמותו "אין לי חפץ בעולם טוב ממך" – נפקדו; ישראל, המחכים לישועת הקדוש ברוך הוא בכל יום – ואומרים "אין לנו חפץ טוב בעולם אלא אתה" – על אחת כמה וכמה. הִנֵּי: "נגילה ושמחה בך".

הקריאה האקטואלית

על-פי באורנו אפשר אומר סיפור המעשה (על דרך "הדרש" המודרני): עתידו של עם ישראל בדורנו ("ונפקדו") לא יהיה בגולה העקרה ("צידן"), אלא בארץ ישראל ("בית אבא"). אך לשם התעצמותו – חייבים שני חלקי העם: הדתיים – לגווניהם ("הבעלים" על העולם היהודי לפי תפישתם); והחילוניים – למיניהם ("הנשים" המבקשות ליטול חלק אקטיבי בבנין עולם זה) לישוב יחדיו ולחדש את "ברית סיני" – ב"סעודה" משותפת – הכוללת יסודות של דרך-ארץ ("מאכל") תורה וחסד ("משתה") ואפילו ("השתכרות") ברעיונות "חדשנים", שנוצרו במרכזים היהודים בגולה – בעבר הרחוק, בימי-הביניים ובימינו אנו (כגון "התלמוד", "הקבלה", "החסידות" ו"הציונות" . . .).
הִנֵּי (אומר): "ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ – בהרי ישראל" (יחזקאל ל"ז, כב).

רגע של עברית

מנעו בניכם מן ההיגיון (או: שכד"ע)

על חשיבותה של הגייה נכונה

תקוה חבובא

שנינו בברייתא (מס' ברכות, דף כ"ח, ע"ב) – "ת"ר כשחלה ר' אליעזר נכנסו תלמידיו לבקרו.

אמרו לו: רבינו למדנו אורחות חיים ונזכה בהן לחיי העולם הבא.

אמר להם: היזהרו בכבוד חבריכם, ומנעו בניכם מן ההיגיון, והושיבו בן ברכי תלמידי חכמים,

וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים, ובשביל כך תזכו לחיי העולם הבא"

גריס ולא דייק וחד דייק ולא גריס מותבינן ההוא דגריס ולא דייק שבשתא ממילא נפקא. רב דימי מנהרדעא אמר מותבינן דדייק ולא גריס שבשתא כיון דעל על". פירוש: רבא אמר אלה שני מקריאי ילדים (המלמדים אותם מקרא). אחד מהם מלומד ובעל ידיעות רבות, אך איננו מדייק בהגייתו ובלשונו, והשני, מאד מדייק בלשונו ובהגייתו אך איננו מלומד, ממנים כמורה את המלומד יותר, למרות שאיננו מדייק, מכיוון שהשיבוש הוא זמני. כאשר התלמיד יגדל יתוקן השיבוש מאליהו רב דימי טוען שהשיבוש כאשר הוא נכנס לתודעה של התלמידים (ובמיוחד כשהם בתחילת דרכם), שוב איננו עוזב. שבשתא כיוון דעל על (שכד"ע).

ואכן, הדורות האחרונים מוכיחים כמה רב דימי צדק מעוות לא יוכל לתקן אלא אם ניגע ונפעל לעקירת השיבושים מן השרש, ובגמרא, מסכת מכות דף ט"ז ע"א מובא מקרה מעניין: "כי הא דההוא מקרי דרדקי דהוה פשע בינוקי אדריה רב אחא ואהדריה רבינא דלא אשתכח דדייק כוותיה". פירוש: קרה מקרה שמורה, מלמד תינוקות. פשע באחד הילדים פירש רש"י שהמלמד הקפדן היה מכה את תלמידיו. רב אחא הרחיקו מביה"ס ורבינא החזירו כיוון שלא היה מורה אחר דייקן כמותו. נראה שאותו מלמד דייקן וקפדן הביא את בית הספר לרמת לימוד גבוהה, והיה חשש שפיטוריו ייגרמו להנמכת רמת הלימוד. נדמה כי רבו מאד השיבושים בשימוש בשפה העברית ולא רק אצל התלמידים הצעירים, אלא גם אצל המבוגרים מכיוון ש"שבשתא כיוון דעל על". דווקא החינוך הדתי צריך לזכור שכל שיבוש במקרא או בתפילה, עלול להביא לחירוף וגידוף, במקום תפילה ושבח להקב"ה.

ר' יהודה אלקלעי (1798-1878) רב וסופר, ממבשרי הציונות במאה ה-19, "חולה אהבת ירושלים" שהקדיש את כל חייו ומאודו לרעיון ההתיישבות בארץ-ישראל, מביא בהקדמה לספרו "דרכי נועם" את הסיבה לשיבושים הרבים:

"וסבת הדבר על שהזניחו למוד הדקדוק במקומות רבים ומה גם שרבים אינם חושבים אותו למוד כאילו היה דבר שאין צורך בו. אבל טועים הם הרבה, כי כידוע כל דיני הדקדוק וכלליו נתקבלו בהר סיני ובכול התורה כולה".

והרב מנחת ש"י (ר' ידידיה שלמה רפאל נורצי), מהמאה ה-18, כותב בהקדמה לספרו, בהתייחסו לזלזול בחכמת הדקדוק:

פירש רש"י את "מנעו בניכם מן ההיגיון" ש"לא תרגילום במקרא יותר מדי משום דמשכאי" כלומר, שחששו של ר' אליעזר, אליבא דרש"י, שהקטנים, שעדיין יכולים לשבת על ברכי חכמים, יימשכו ללמוד המקרא יותר מדי מפני המתקנות שבו, ויימנעו מהתורה שבע"פ, שהיא קשה ללימוד בבחינת "יגעת ומצאת". עקב הקושי שבפירוש רש"י, שלפיו, כוונת ר' אליעזר היא שיש להמעיט בלימוד המקרא לילדים, רבו המפרשים האחרים לפירוש אותו "היגיון". היו שפירשו שמדובר בחכמת הדיבור והויכוח כפי שניהלו היוונים ("סופיסטיקה") או בלימוד חכמות זרות כפילוסופיה, או שפירשו שיש למנוע הבנת פסוק כפשוטו כאשר יש בזה צד כפירה, או למנוע הסקת מסקנות לא נכונות וכו'. קושי נוסף עולה מהסיפור. הרי מדובר בתלמידי ר' אליעזר הגדול, ובראשם ר' עקיבא גדול הדור, ור' אלעאי, כולם תנאים קדושי עליון, ואיך יאמר להם "וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים"? ועוד קשה, מהו היזהרו בכבוד חבריכם?

ונראה לי, לעניות דעתי, שתשובתו של ר' אליעזר אחת היא. תלמידי היקרים, רוצים אתם ללמוד אורחות חיים כדי לזכות בהם לעולם הבא, דעו, שהכל מתחיל בהתחלה, בחינוך והכוונת הילדים, במסורת, בבחינת "טוב אחרית דבר מראשיתו".

הציר המרכזי לתשובתו של ר' אליעזר הוא "ההיגיון". שפירושו, לדעתי, הגיה נכונה של המקרא. מכיוון שזו לשון הקודש. אין מדובר בתקשורת גרידא בין אנשים אלא בלשון התורה שהיא היסוד לקיומנו. ולכן, אומר ר' אליעזר, מנעו בניכם מן ה"היגיון", מן ההגייה המוטעית וחסרת ההבנה, שתביא בהכרח לטעויות רבות נוספות. הקפידו שילדיכם הרכים ישמעו את ההגייה והקריאה הנכונה והמדויקת מתלמידי חכמים (שעל ברכיהם הם יושבים). מהנהגותיו של ר' אליעזר עולה שבויכוח התמידי (והעתיד) נין רב דימי (רבא) איזה מורה להעדיף, לדעתו של ר' אליעזר, ר' דימי מנהרדעא צודק ולא רבא.

וזו לשון המחלוקת בין רבא לבין ר' דימי מנהרדעא: בבא בתרא כ"א ע"א: "ואמר רבא הני תרי מקרי דרדקי חד

והקורא פסוק בבית משתאות בלא זמנו, מביא רעה לעולם, מפני שהתורה חוגרת שק ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפניו: רבונו של עולם עשאוני בניך ככינור שמנגנין בו לצים."

ומה שאומר ר' אליעזר "היזהרו

בכבוד חבריכם", ניתן להסביר שכאשר מעמידים ש"צ שקולו ערב אך אינו מקפיד בהגייה, גורם רעה לעצמו ולצבור, ולו זו בלבד אלא שמעליב את הצבור כאילו הם "עמי ארצות" ואינם מבינים. וכן, כשמעלים ש"צ שמרבה לטעות. אין לו כלימה גדולה מזו. והגרוע מכל, כאשר שליח הצבור מרבה לטעות, גורם הוא לשבשתא לכל השומעים וביניהם התלמידים הצעירים שסומכים עליו ומנסים לחקותו, ושבשתא כיוון דעל על. כבר אמרנו. שנינו בסוטה פרק ט' משנה טו : רבי אליעזר הגדול אומר, מיום שחרב בית המקדש, שרו חכימא למהוי כספריא, וספריא כחזניא, וחזניא כעמא דארעא, ועמא דארעא אזלא ונדלדלה, ואין מבקש. על מי יש להישען, על אבינו שבשמים.

ר' אליעזר הגדול לשיטתו, מתאר את ירידת הדורות בגלל חוסר ההקפדה על המסורת. ולכן, הדרך לגדור את כל הפרצות הללו הוא דווקא, להקפיד על ההגייה והקריאה המדויקת והנכונה כבר מראשית הדרך, כמו שאמרנו לעיל "טוב אחרית דבר מראשיתו", כלומר כאשר ההתחלה נעשית בצורה נכונה, מובטח שהסוף יהיה גם טוב. וכן מצאנו בויקרא רבה פ"ל על הפסוק בתהלים: "שבע שמחות את פניך נעימות בימינך נצח", אומר המדרש: אלו שבע כתות של צדיקים שעתידיהם להקביל פני שכינה והמובחרת שבהן היא כת מלמדי תינוקות באמת, שהם עתידיים לעמוד בימינו של הקב"ה שנאמר "נעימות בימינך נצח".

מהו מלמדי תינוקות באמת? כך מובא בפתיחת ההקדמה לספרו של הרב יהודה אלקלעי זצ"ל: "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת (תהלים, קמ"ד). דורשי רשומות אמרו ב.א.מ.ת. ראשי תיבות בדקדוק אותיות מילים ותנועות. וזהו חידוש נפלא שהרי לא צריך להמתין לסליחות ולימים נוראים, "דרשו ה' בהימצאו, קראוהו בהיותו קרוב", כי קרוב הוא תמיד לכל קוראיו באמת... ובפרק ראשון של בבא בתרא "ומצדיקו הרבים ככוכבים לעולם ועד". אלו מלמדי תינוקות ופירש רש"י מלמדי תינוקות מצדיקי רבים הם שמלמדין ומחנכין אותם בדרך טובה. אכ"ר.

הערה : הרעיון לעיל, חשיבות ההקפדה על ההגייה הנכונה, נכתב בעקבות שיחות "שולחן שבת" רבות עם בעלי יעקב, ילדי וחתני שהנושא קרוב ללבם.

"יען וביען נמצאו בעולם אנשים מלעיגים ומלעיבים בחכמת הדקדוק ומרחיבים פה לדבר בלזות שפתותיהם.. יפטיר בשפה וילעיגו... יפרצו גדריה והורידו לארץ שעריה ושברות בריחיה ודלתותיה עד רדת חומותיה, ועקלו נתיבותיה, ועוותו מילותיה ותיבותיה ויתעללו בה כרצונם ויכחידוה תחת לשונם... אוי להם מעלבונה של תורה." וכן מצאנו בפרק "חלק" (סנהדרין דף צ"ט ע"א) "האומר כל התורה מן השמים חוץ מדקדוק אחד עליו נאמר את דבר ה' בזה ואת מצותו הפר." ועוד כותב "המנחת ש"י": "... כי ארכו לנו הימים בגלותנו כשלו ברכינו ורפו ידינו וכהו עינינו ונסתמו מעיני חכמתנו ובטלו בעלי מקרא ומשנה, משען ומשענה.."

וזה שאמר ר' אליעזר לתלמידיו: "כשאתם מתפללים דעו לפני מי אתה עומדים". אל תהיו מאלה האומרים "רחמנא לבא בעי", כלומר, אין חשיבות להגייה ולמקרא המלה, כי ממילא הקב"ה "הרי" מבין הכל הקב"ה רוצה את הלב, שהרי "דילוגו עלי אהבה", ו"רחמנא לבא בעי" זוהי טעות חמורה למי שאין פיו וליבו שווים שהרי נאמר "ונשלמה פרים שפתינו" שהתפילה היא במקום קרבן, וכיצד יקריב בעלי מומין?

דווקא בתפילה, יש המחליפים מלעיל במלרע, ומלרע במקום מלעיל מבלי לרצות להבין שרוב המילות הבנות מתחלפות.

כי, מי שאומר בברכת מודים "לא כלו רחמיך", ומבטא את המילה "כלו" במלעיל נמצא מחרף ומגדף, כי פירושו ח"ו שאין בהם ממש, אינם מכילים, כמו "וכל בשליש עפר הארץ" וצריך לקרוא "כלו" במלרע, שפירושו אין קץ לרחמיך. וכן בקריאת שמע ואהבת, ודברת, ואכלת, ונתת כולם במלרע כי הם לשון עתיד, בגלל ו' ההיפוך.

ויש החוטפים את השווא אחרי תנועה גדולה כמו "השיבה שופטינו" שצריך לבטא בשווא נע שפירושו השופטים שלנו, ומי שקורא "שפטנו" בשווא נח, פירושו שפוט אותנו. והרעה הגדולה מכל היא הפיכת שירי הקדש ל"שירי כסילים" כאשר המנגינה גורמת לשיבוש המילים "טוב לשמע גערת חכם מאיש שומע שיר כסילים"

בספר הסליחות הספרדי "מרפא לנפש", על-פי הוצאת ליורנו, לפני הפיוט "אליך ה' נשאתי עיני" מזהיר המו"ל את ה"פייטנים" לב לא ישנו בין מלעיל ומלרע, כדי שלא יהפך לשיר כסילים... דווקא בבתי הכנסיות שאמורים לדקדק בלשון הקדש, "חוטאים" בחטא של עיוות שירי הקדש "על פי המנגינה", כמו בשיר "והאר (במלעיל במקום מלרע) עינינו", והוא חס ושלוש, משורש א.ר.ר, במקום "האר" במלרע שהוא משורש א.ו.ר. או "לך דודי לקראת כלה" בהברה מלעילית ובל' רפויה, שהוא חס ושלוש. משורש כ.ל.ה ולא כלה, בל מודגשת שהיא משורש כ.ל.ל.

ובמסכת סנהדרין בפרק חלק דף ק"א ע"א שנינו בברייתא: "ת"ר הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו כמין זמר,

נעים להכיר

אשר ליטבק

מקווה אני ליישם את הניסיון-הידע והמידע שרכשתי במשך שנות פעילות רבה, לסיוע ועזרה בקידום מערך השכר במכללה.
ניתן להשיגני :
במכללה : 04-8780037
מייל: chashav@shaanan.co.il
נייד 054-9989023

שמי אשר ליטבק והחילותי החודש לתפקד במערכת חשבות השכר של המכללה.
בעבר במשך שנים רבות, הייתי מייסדה ובעליה של "לשכת שירות" אשר התמחתה והתמקדה בניהול מערכות שכר – הן למגזרים גדולים והן למשרדים זעירים. בקדנציה הקודמת של כנסת ישראל, נקראתי להשתלב ב"עבודה פרלמנטרית", וכיהנתי בה בתפקיד פוליטי, כך שפרשתי מלשכת השרות שהקימותי ומכרתייה. בתום כהונת הכנסת הקודמת, סיימתי את תפקידי הפרלמנטרי.
שמחתי להירתם לפנייה להשתלב במקצועי העיקרי במסגרת המוסד.

אריק בלומברג

דעה בנוגע לנושאים אקטואליים שונים על חשבון ממצאות אחרות.
אריק מבקש מחברי הסגל שטרם יצא להם לעבוד מולו ליצור איתו קשר בנוגע לתוכניות חדשות, אירועים, סיורים, ימי עיון ועוד, על מנת ולהמשיך ולהעצים את שם המכללה ופעולותיה ברבים.

ליצירת קשר: משרד: 077-

5592723, נייד: 052-6291143 או במייל: arik@a-blumberg.com

אריק: "זמנהך תקופתי זמנאלה זכיתי להכיר סגל, שמוכזז מאנשים מופלאים זראשור ראש המכללה ד"ר פריש, שמעזר להשקעה והרמה הקדשאלית הזכורה, מייצגים ערכים של ענוה, דרך ארץ וחיווך אמורה ישראל ואל כך נאמר: "זכא קטן אר איכותי זיגרי".

במידה ונתקלתם בפרסומים של ימי עיון, כנסים, סיורים ופעילויות שונות שמקיימת המכללה, או לחילופין במרצים שמתראיינים באמצעי התקשורת בנושאים החינוכיים השונים תחת שם המכללה, ככל הנראה נתקלתם בדרך גם באיש יחסי הציבור שלנו אריק בלומברג. אריק (B.A) תקשורת ציבורית ומדעי המדינה, בר-אילן M.A לימודי משפט בר אילן, שימש בעבר ככתב ועורך מדורי חינוך במקומונים העיר תל אביב והעיר ערים של רשת שוקן (הארץ) ובהמשך ככתב נדל"ן במגזין דה מרקר ולפני ארבע שנים פתח משרד עצמאי בתחום יחסי הציבור. בשנה וחצי האחרונות אריק משמש כאיש יחסי הציבור של המכללה. תפקידו לעטוף את תכניות הלימוד והאירועים השונים שמקיימת המכללה בעטיפת "סוכרייה שיווקית" ו"למכור" את הסיפורים לעיתונאים באמצעי התקשורת השונים. התפקיד כולל: תיאום זמני ראיונות למרצים תוך התחשבות בשעות הלימוד, שליחת כתבות לאמצעי התקשורת על פי כמות המלל הנדרשת (חלקן כזר זכו למשפט: "אני מוציא זלז ישי מן מקום רק ל-546 מילים אכזה הזו"), דאגה לרזולוציות תמונות שמתאימה לסוגי המדיה השונים, שליחת חומרים בעלי עניין לכתבי החינוך ושתדלנות יומיומית בפני עיתונאים על מנת ולהשתמש במרצי המכללה ככותבי טורי

ריקי כהן

שמי ריקי כהן (בלי קשר ליאיר לפיד...) ואני מתגוררת ביישוב גבעת אבני שבגליל התחתון. אני אמא לארבעה, וגננת מזה 25 שנה.
עד לאחרונה שימשתי כגננת גן החובה ביישוב מצפה נטופה.
בשנה הבאה בע"ה אשמש כמד"פית שנה ב' במסלול הגננות. שמחה ונרגשת להצטרף למשפחת "שאנן" ומאחלת לכולנו בהצלחה.

חנה גנדלמן

שמי חנה גנדלמן. נולדתי במוסקבה. המשפחה שלי – בעל ושלוש בנות נחמדות. לפני 10 שנים עלינו ארצה. אנו גרים בנווה שאנן. למדתי ספרנות באוניברסיטת חיפה ועבדתי במכללות שונות בתור ספרנית: במכללה חרדית בבני ברק, מכללת דרבי ובמרכז אקדמי כרמל. במרץ 2013 התחלתי לעבוד במכללת שאנן.

עליזה קדוש

שמי עליזה קדוש מקריית שמואל, אני בת שירות לאומי במכללת שאנן. באתי למכללה עם חששות רבות וחוסר ביטחון ולמרות הכל קיבלו אותי בחום רב, במאור פנים ובאהבה רבה, הצוות במכללה חם ומסור אנשים מקסימים ונהדרים, נותנים ומשרים אורה נעימה במקום שזה נותן סיבה לקום בבוקר עם חיוך על הפנים ולבוא בכיף לשירות.

השירות במכללה תרם לי רבות לידע האישי שלי ובכללי. כמו כן, השירות נתן לי הרבה ביטחון מה שלא היה לי לפני שהגעתי למכללה לכן אני שמחה שעשיתי את שירותי במקום זה.

במסגרת תפקידנו אנו נותנות שירות לסטודנטים ולסטודנטיות במכללה – עזרה עם מכוונות הצילום, המדפסות, המחשבים והסורק שנמצאים במרפ"ד. במהלך היום אנו גם נמצאות בספרייה, מחזירות ספרים למקומם במדף שנמצאים בעגלת ההחזרה ובשולחנות הספרייה. במרפ"ד נמצאים תיקיות של חומרי עבודה מעובדים בנושאים שונים, במהלך השנה עסקנו בתהליך של העברת חלק מחומרים אלו למחשבים הנמצאים בקומת הספרייה.

רונית פלדמן

שמי רונית פלדמן מקריית שמואל, אני בת שירות לאומי במכללת שאנן. התחלתי את השירות שלי במכללה באמצע אוקטובר השנה.

השירות שלי במכללה מהנה מאוד, המקום קרוב לביתי ואנשי הצוות הם אנשים מקסימים ונחמדים!

קיבלו אותי למכללה באהבה רבה ואני מרגישה שאני עושה פה תפקיד חשוב מבחינתי ומצד שני השירות פה גם תורם לי, אני פוגשת סטודנטיות שאת חלקן אני מכירה ואני שומעת מהן מהחוויות ומהניסיון שהן עברו.

עשייה חברתית רב-תרבותית במכללה

מסלול הגיל הרך: מעורבות חברתית-פעילויות להורים וילדים במרכזי קליטה.

מסלול ביה"ס היסודי: שילוב תכנים בקורסים קיימים במסלול היסודי והתאמת המתווה לקראת הוראה של קורס חדש: קורס הוראת עברית כשפה שנייה.

- המשך הקשר המפקחת על קליטת עלייה במחוז חיפה.
- הזמנה וסיכום ביקור של פיקוח מחוז חיפה ללימוד העשייה במכללה.

גיוס קבוצת סטודנטים לתשע"ד:

מתוך משובי סטודנטים המשתתפים בתכנית (דברים שנאמרו בביקור של הנהלת חמ"ד חיפה.

❖ "למדתי הנדסאות במלכת מנינה הסטודנטים. לא אפשרו לי כלכלית ללמוד לבואר מהנצטת כששטמתי על התכנית מאוד רצינית להשתלב. ההרגשה היא שכואב עושים וסוברים. לא פשוט גם לשבד וגם ללמוד. אקחתי את זה כהריוקט. ביום רביעי מקבלים עזרה אישית. אין תמיכה כלו במקומות אחרים. גם כשואה וגם שש"י חוויתי את ההפרדה: כיאת עושים כלכלה. וגור שנה שיאצו את כואם.

זה נכון שכשמתפרדים כיאת זה סוף איזור גלענות ואפליה. אך אסירים צריך להתחיל במסגרת נפרדת כדי לאפשר גלגול וסיוע לקבוצה קצרה ואז אטא. כשסלין לארץ ששני שנה במרכז קליטה ואחר כך עזרן אפנימיות לכיאת עושים. אחרי מנחנים העזירו אומנו לכיאת רגילה. בשנה הזו נתנו את כל העזרה ששזואם כדי שנוכל להשתלב."

❖ "הגעתי למכללה ללא תמיכה מהריוקט. סיפרו לנו על ימי רביעי. התחלנו בסדנאות בימי רביעי עד שהענו שאנחנו רוצים עזרה אישית. יום רביעי נתן לי גם מסגרת וגם עזרה."

❖ "לא ידעתי על התכנית. רק כשהגעתי הנה סיפרו לי על התכנית על התמריצים וגם על העזרה ביום רביעי. מנחנים זה יום מיוחד גם לש"ז וגם להסתגלות לעולם האקדמי. זהו יום קדוש. קם ממארגן, מגיע לפני הזמן. זה הזמן להודות לכל מי שסוסק בעניין. הייתי גם במכללה אחרת ששם אין את התמיכה.

אני עובד 2-10 שנים האחרונות עם נשר. עובד עם נשר עזר ששן וגם זהודיות ומאיר שפיה. כבר מדבר איתם שכשיסיימו י"ז יגישו למכללה ללמוד. אני מרגיש שצריך לקבל כואם איך אפנו/אשט אלמדים מהקהילה. להכיר את הקודים התרבותיים כדי להצליח יותר. אפגוש אנשי חינוך מהעדה שיסייעו לנו להבין מה נכון לעשות."

העלייה מאתיופיה ממשיכה להגיע בגלים ובנוסף תלמידים ממוצא אתיופי, שעלו בגיל צעיר או שנולדו בארץ עדין זקוקים לליווי שיאפשר להם להשתלב ולהתפתח כתלמידים מצטיינים וכבוגרים משפיעים.

החל משנה שעברה מתקיימים במכללה תהליכי מעורבות חברתית של המכללה בקליטת תלמידים יוצאי אתיופיה ובקידום מנהיגות חינוכית של סטודנטים יוצאי אתיופיה.

המטרות:

- א. קליטה מיטבית של תלמידים יוצאי אתיופיה.
- ב. פיתוח תכנית הכשרה ליוצאי אתיופיה לפיתוח מנהיגות בחינוך.

פעולות שהתקיימו בתשע"ב:

1. זיהוי הצורך במערכת החינוך הדתית הקולטת תלמידים יוצאי אתיופיה – יוזמה של ד"ר יעקב אמיד.
2. הקמת צוות חשיבה ולמידה של מד"פים. הצוות נפגש עם מפקחים ומנהלים הקולטים עליה בבית-ספרם ועם סטודנטיות יוצאות אתיופיה, קרא חומר תיאורטי וגיבש הצעות לדיון מד"פים.
3. סיור מד"פים בבית-ספר יבנה בחיפה. מוקד הסיור: "מכללת שאנן פוגשת את תלמידי האוכלוסייה האתיופית".
4. הפצת הידע לכל סגל המכללה בישיבת הסגל בהשתתפות הרב ולדמן וסיגל קנטובסקי מעמותת עולים ביחד.
5. קשר עם פיקוח מחוז חיפה.
6. גיבוש תכנים ומסגרות בתכנית ההכשרה במסלולים.
7. ניתוח תכנית הכשרה ליוצאי אתיופיה, פרסום ואיתור קבוצה.

פעולות המתקיימות בתשע"ג:

- הפעלת תכנית הכשרה ליוצאי אתיופיה, ליווי הקבוצה על-ידי גילה הפשטיין וצוות המרצים: ד"ר יעקב אמיד, ד"ר רות טנגהולץ, נורית לפיד (מדריכה פנסיונרית ממכללת אורנים), הילה קנר.
- התחיל תהליך של מחקר מלווה לפרויקט בהנחיית ד"ר גילה יעקב.

תרומה יוצאת דופן למען הקהילה על-ידי הסטודנטיות בחוג לגיל הרך

למרכז הקליטה בקריית ים

עליזה בן שושן (מד"פית בגיל הרך)

ואפילו שי חביב למזכרת. תרומתה של התכנית הייתה דו צדדית, יותר משהענקנו, קיבלנו. סטודנטיות המסלול התמלאו בתחושת סיפוק והנאה מעצם העשייה הברוכה, זו הייתה הזדמנות נהדרת לעבודת צוות, אשר שיכללה את היכולת של הבנות לתכנן פעילות ולפעול מתוך מיקוד כוחות, תכנון והכנה, שיתופיות, תיאום הדדי, תמיכה ושותפות זאת במקביל להעצמתה של הסטודנטית כאישיות בעלת יכולת הענקה לקהילה ויציאה אל מחוץ לכותלי המכללה. לאור הצלחת התכנית, צוות ההנהלה של מרכז הקליטה, ההורים וילדי הגן לא חסכו בתודות ותשבחות, האווירה החגיגית בכל פעילות והעברת התכנים באופן חווייתי ע"י הסטודנטיות חיזקו את שיתוף הפעולה של ההורים, אשר באה לידי ביטוי בנוכחות מלאה ובציפייה לפעילות הבאה. זה המקום להודות לכל העוסקים במלאכה "ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך" {אבות ב', יד}.

מכללת שאנן שמה לה למטרה להצמיח מנהיגות חינוכיות ערכיות אשר רואות את עצמן כחלק אינטגרלי מן הקהילה, ומהוות דוגמא אישית לנתינה ולמסירות למען הזולת. "ואשרי המתנדב בלב שלם ובנפש חפצה" (עפ"י דברי הימים א', כ"ח). הסטודנטיות במסלול הגיל הרך בהנחייתן של מד"פיות המסלול זכו להוביל תכנית התנדבותית שנתית: "שאנן בקליטה". התכנית כללה ארבעה מפגשים חווייתיים עם משפחות העולים מקרב הקהילה האתיופית וילדיהם בגילאי גן, במרכז הקליטה "ספיר" בקריית ים. צוות ההדרכה ערך מפגש מקדים עם הגב' ויקי, האחראית על קליטת העלייה במשה"ח כדי לזהות את הצרכים של האוכלוסייה ולהתאים את התכנים ודרכי העברתם לקהל היעד. התקבלה החלטה לפעול למען חיזוק האינטראקציה הורה-ילד והעצמת תחושת השייכות של העולים מאתיופיה כחלק בלתי נפרד מהחברה הישראלית.

הסטודנטיות הנפלאות שלנו פעלו בדרכים מגוונות בכדי שהתכנים יהפכו לחוויה שתיטמע בנפש אחינו העולים ותשאיר רושם: שירה, ריקוד, סיפור, המחזה, יצירה

משוב של סטודנטית על הפעילות

ביום שני האחרון התנדבנו בנות שנה א' בחוג הגיל הרך להעביר פעילות במרכז הקליטה לעדה האתיופית. הפעילות עסקה בנושא חג השבועות וכללה שירים וריקודים עם הילדים, הצגה אותה הציגו הסטודנטיות והכנת עוגת ביסקוויטים. הילדים וההורים ישבו בשלוש קבוצות ובזמן הכנת העוגה הסטודנטיות התחלקו בין הקבוצות על מנת שהלמידה תהיה יותר משמעותית, תהיה גישה אישית יותר לילדים והחוויה תהיה מקסימלית. בקבוצה שלי, מרבית ההורים לא דיברו כלל עברית, אך נעזרו בילדים ובמתרגמת. הילדים הראו שיתוף פעולה והתלהבות מהכנת העוגה. כל ילד פתח מוצר אחר, מזג לקערה, ערבב, סידר לעצמו את הביסקוויטים בתבנית ופיזר שוקולד מעל. ההורים כמעט ולא התערבו לילדים בהכנה אלא רק ישבו והתבוננו בהם. בתום ההכנה ראיתי את סיפוקם של הילדים מהעוגה שיצרו במו ידיהם. במהלך הכנת הפעילות היה שיתוף פעולה בין הסטודנטיות. התחלקנו לשלוש קבוצות קטנות (הצגה, עוגה, שירים וריקודים) וכל אחת מהן הייתה אחראית לבצע את חלקה בצורה הטובה ביותר. לדעתי, חלוקת העבודה והשיתוף בין

הכנת עוגת גבינה
במרכז הקליטה על פי מתכון אורייני

הסטודנט
יות הן
שהביאו
לסדר,
לארגון
ולהצלחת
האירוע
כולו.
עדי דהן

נהנינו מאוּמָה של שעות חיפּוּס וכיָצוּר צדָר קְשׁוּט כּוּחַ הַכֶּנֶף שׁוֹלָה
יכול לשמח אלוּמָה.

תקשוב במכללה

תהליכי הטמעת תקשוב במכללה

התכנית להתאמת המכללות להכשרת מורים לחינוך במאה ה-21 התפרסמה בקיץ 2011. במסגרת התכנית מתקיימות שלוש פעימות. בכל שנה נכנסות באופן רשמי שמונה מכללות לתכנית. הכניסה הרשמית כוללת תקציב של משה"ח וליווי של מכון מופ"ת בקורס משותף לנציגי המכללות. אנחנו בחרנו להיכנס באופן רשמי לתכנית רק בפעימה השלישית אך להתחיל את תהליכי הטמעת התקשוב כבר לפני שנתיים והחל בשנת תשע"ד ניכנס באופן רשמי לתכנית. הדגשים בתהליכי הכשרת המורים במאה ה-21 מחייבים הדגשת עקרונות הפדגוגיה החדשנית של שינוי תפישת ההוראה, הלמידה וההערכה, תוך הדגשת פיתוח אחריות ושיתופיות, בניית חיים מלאי תרבות, מוסריות ואחריות אישית וחברתית – אחריות אישית ללמידה והתפתחות מקצועית.

המיומנויות המרכזיות אותן ירכשו הסטודנטים בתהליכי הכשרה לחינוך במאה ה-21 מתייחסות לכמה מימדים:

דרכי למידה: הדגש עובר מלמידת שינון אל בניית ידע (קונסטרוקטיביזם) עמוק תוך שיתופיות ותקשורתיות.

דרכי חשיבה: ביקורתיות, חדשנות, יצירתיות, ובעיקר פתרון בעיות וקבלת החלטות.

כלי למידה: המהווים תשתית לכל תחומי הדעת כמו: אוריינות בתחום הלשוני, בתחום התורני ובתחום המדעי והמתמטי; ושימוש בכלים לאיתור מידע ולבניית ידע.

שינויים אלו מחייבים גם אותנו, המרצים להיות שותפים ביישום עקרונות הפדגוגיה החדשנית ומעלים צורך ליצור קהילת לומדים הן בקרב המרצים והן בקרב הסטודנטים.

במסגרת הטמעת התקשוב במכללה בשנתיים האחרונות הורחבו מאוד התשתיות, התבסס השימוש ב-moodle, התקיימו השתלמויות של מרצים בנושאי תקשוב והתפתחו תהליכי למידה מקוונים בקורסים שונים. להלן פירוט של מספר תכניות שפותחו ע"י מרצים כיוזמה פרטית או במסגרת השתלמות:

קורס מרצים ומדריכים פדגוגיים במכללת שאנן

בשנת הלימודים הנוכחית תשע"ג קבוצת מרצים ומדריכים פדגוגיים ממבחר מקצועות לימוד (שפה, תנ"ך, אנגלית, מתמטיקה וחינוך מיוחד) התכנסה ללימוד משותף של הוראה המשלבת סביבות וירטואליות, תוך התמקדות בנושאים הקשורים למיומנויות המאה ה-21 (ACTS, 2010). מיומנויות אלו לצד הצבעה על מרחב תחומים נושאים שמות דגש מיומנויות למידה כמו: פתרון בעיות, חשיבה ביקורתית, חדשנות ויצירתיות, יחד עם מיומנויות של עבודה בסביבות שונות ובמרחב דרכים המאפשרות למידה

שיתופית. הקבוצה בחרה לעסוק בצדדים המעשיים של התחום לצד היבטים תיאורטיים. הקבוצה הכירה סכמה לניתוח הזדמנויות פדגוגיות (Pierce & Stacey, 2010) שאמנם פותחה במקור למיפוי סביבות במתמטיקה אולם סכימת הניתוח נמצאה כמתאימה גם לתחומי דעת אחרים..

מיפוי פדגוגי לסביבות מתמטיות דיגיטליות

הסכמה (ראו תרשים) מנתחת את ההזדמנויות הפדגוגיות בשלושה מישורים:

✓ היבט התוכן הכולל את המטרות של תחום הדעת, המיומנויות הקוגניטיביות, וההיבטים המטה קוגניטיביים.

✓ היבט פדגוגי הכולל הן את מבנה הכיתה והן את מבחר האינטראקציות החברתיות שבין מורים ותלמידים ותלמידים בינם לבין עצמם, והחווה הדידקטי שבין המורה לתלמידיו.

✓ וההיבט המתייחס לפעילויות אותן מיישמים בתהליכי ההוראה- למידה. זה המקום המשפיע על סוגי פעילויות חדשות שטכנולוגיה מזמנת ובכך משפיעה על כל ההיבטים האחרים.

כל ההיבטים האלה משפיעים ומושפעים מתוכניות הלימודים ודרכי ההערכה.

תוצר מעניין של הקבוצה היה הניתוח המשותף לתחומי דעת שונים, ויצירת שפה משותפת לניתוח פעילויות הן של ההוראה במכללה והן של הפעלת הסטודנטיות בעבודתן המעשית.

בעזרת סכמה זו ניתן לנתח בכל יחידת הוראה אילו היבטים התקיימו, ולדון האם הייתה קוהרנטיות בין מטרות השיעור לדרכי הפעלתו ולשימושי הטכנולוגיה להשגת היעדים תוכניים והפדגוגיים.

הקבוצה למדה הערכה של סביבות למידה (שמיר-ענבל, וקלי, 2007). הכירה סביבות קיימות ונפוצות במערכת החינוך בארץ (שנרכשו מינויים אליהן לכל המכללה: סגל וסטודנטים), בעזרת מרצים אורחים שהם מפתחי הסביבות, שהוזמנו להרצאה במכללה, הקבוצה ניתחה פעילויות בתחומי הדעת של משתתפי הקבוצה.

כל הפעילות של הקבוצה התקיימה במערכת מודל. המערכת שימשה הן להפעלת הקורס והן להכרות עם האפשרויות (בעיקר השיתופיות) שהמערכת מזמנת. לאחר ההיכרות עם סביבות למידה ועם מערכת מודל (המופעלת במכללה) עסקה הקבוצה באתגר שבין חיבור הפלטפורמות והיישומים השונים. עוצבו פעילויות חדשות בכלים שיתופיים ובכך הפכו לתוצר חדש. את שנת הפעילות הנוכחית הקבוצה תסיים בהיכרות עם ספרים דיגיטאליים, וההזדמנויות הפדגוגיות שהם מזמנים

אין פעילות מתוקשבת של פורום מאפשרת פדגוגיה חדשנית?

חובב יחיאלי

בסיסיים של פדגוגיה – המנוסים ישמעמו, ואם אלמד דברים מתקדמים למדי – חסרי הניסיון ילכו לאיבוד. בפעילות המתוקשבת, שנקראת "סיפור השיעור שלי", הסטודנטים סייעו אחד לשני באמצעות הניסיון שלהם – הן כמורים והן כתלמידים. מה כללה הפעילות? פשוט תכנסו לראות! לחצו על [הקישור הזה](#), והתחברו לקורס כאורחים (כלומר: לא להזדהות עם פרטי המשתמש שלכם במערכת של המכללה).

הדינמיקה שנוצרה בכיתה הייתה מדהימה, וכל הסטודנטים השתתפו בפעילות. המשובים שלהם, שפורסמו גם הם בפורום, הראו שהפעילות הייתה חווייתית וגם תרמה לעבודתם.

כל ניסיון לעשות דבר דומה בכיתה, היה נתקל במחסומים רציניים של התנהלות וזמן, כך שהשימוש בטכנולוגיה איפשר את מה שהוראה רגילה לא הייתה יכולה לאפשר.

דברים טובים נולדים לא פעם בטעות. במסגרת עבודתי במכללה הייתי צריך להשתתף בישיבה של צוות תקשוב מכללתי. הבעיה הייתה שהישיבה הייתה בדיוק בזמן של הקורס שאני מעביר. לא רציתי לוותר על השיעור, ולכן בניתי פעילות לימודית שהיא כולה מתוקשבת, והסטודנטים השתתפו בה בזמן השיעור. ההתנסות הייתה מאד חווייתית ומשמעותית, ולמדתי ממנה כמה דברים חשובים שאשמח לחלוק אתכם.

קצת רקע: השנה אני מלמד במכללה קורס בפדגוגיה – "למידה מסדר גבוה". תלמידי הקורס מגוונים מאוד – מסטודנטים בשנה א' במכללה, דרך סטודנטים שנמצאים לקראת סיום לימודיהם, ועד משלימי תעודת הוראה שכבר מלמדים בפועל בבתי הספר, כולל כמה עם למעלה מ-10 שנות ניסיון.

ההטרונגיות הרבה עלולה להוות מכשול הן בשל העדר שפה משותפת, והן בשל הפער העצום בין הניסיון המצטבר של התלמידים השונים. אם אנסה ללמד דברים

קורס מקוון לחקר המקרא

ד"ר מיכל דל

בפורומים מרתקים הן מבחינת תוכנם והן מבחינת האינטראקציה שנוצרת לעתים בין הסטודנטיות לבין עצמן. בניית הקורס דרשה ממני חשיבה מרובה על פרטי פרטים כגון: כמה זמן תצטרך כל אחת להשקיע כל שבוע? אילו מטלות יינתנו? אילו מאמרים ייבחרו (אקדמיים מחד, אך שאינם ביקורתיים מאידך)? ועוד ועוד. במספר הזדמנויות התייעצתי עם טלי פריד, אסתר כלפון ועמיתים נוספים, ואין לי ספק ששיחות אלה תרמו לצורתו של הקורס וחיידו אצלי נקודות חשובות.

עדיין לא ערכנו משוב מפורט לגבי תכני הקורס וצורתו, אך בינתיים מתקבל רושם של שביעות רצון כללית, יחד עומס מסוים שאותו לא חזו מראש כל הסטודנטיות. יש לציין, שמספר בנות נשרו מהקורס לאחר שהבינו שהוא דורש השקעה תמידית לאורך הסמסטר ולא רק לימוד עצמי לקראת מבחן.

הקורס המקוון סוגיות בחקר המקרא, הוא קורס סמסטריאלי המיועד לסטודנטיות בשנים ג'-ד' ולסטודנטיות מתוכנית המצוינות. מטרתו של הקורס כפולה: חשיפה למגוון תחומים בחקר המקרא ושיפור המיומנות שלקריאת מאמרים אקדמיים. הקורס מבוסס על עשר יחידות לימוד. בכל יחידה מאמר לקריאה (בשתי יחידות נתנו שני מאמרים משלימים), מטלה להגשה מקוונת ופורום לדיון. לוח הזמנים ניתן לסטודנטיות מראש. בכל שבוע- עשרה ימים יש לקרוא מאמר ולהגיש מטלה. השתתפות בפורום או תרומה למפתח המושגים שבאתר, מוסיפה לציון בונוס. בסיומו של הקורס יתקיים מבחן על תוכנם של המאמרים (7 מתוך ה-10) וכן על שני מאמרים שלא ניתנה עליהם מטלה.

הרעיון היה ליצור קורס שדורש מהסטודנטיות חשיבה ולימוד עצמי, בהשקעה מתמשכת לאורך כל הסמסטר, תוך מתן אחריות מצד אחד וגמישות מצד שני. הדיונים

קורס מקוון מתמטיקה יסודית

ד"ר ניב ביטון

(יישומים, מעבדות, ספרים דיגיטליים, אתר קורס ועוד) היכרות עם כלים אלו עשויה לסייע במהלך התנסותן המעשית בבתי הספר.

מיומנויות לומד עצמאי: במהלכם של המפגשים השונים נדרשו הסטודנטיות לחפש אחר חומרים על מנת להיזכר (ולפעמים ללמוד מחדש) בנושאים מסוימים. חשוב לציין כי כל מפגש יסתיים עם משימות הערכה עליהן קבלו משוב מיידי. היתרון שלי כמרצה הקורס הוא היכולת לקבל מהמערכת את כל המיפויים האפשריים ובהתאם לכך לקבל החלטות לגבי המשך תכנון הלמידה.

שאלון שהועבר לאחרונה למשתתפות הקורס מעגן את הנאמר לעיל. אך עם זאת, הסטודנטיות מציינות כי בשל מידת השקעתן הן היו מעוניינות לקבל בדומה לקורסים

אחרים נקודות קרדיט גם על קורס זה. עוד דווח כי היה מקום להפגישם ללמידה פנים אל פנים במהלך הסמסטר בעיקר בנושאים בהם נתקלו בקשיים.

כחלק מדרישות החוג להוראת המתמטיקה בחינוך היסודי, הסטודנטיות נדרשות להבחין בתום שנה א' בבחינה המקיפה את כל נושאי הלימוד של מתמטיקה בביה"ס היסודי. חשוב ליזכור כי לא מעט נושאים נלמדו בקרב הסטודנטיות לפני פרק זמן בלתי מבוטל והחזרה לנושאים איננה טריוויאלית, כמו למשל: נושא השברים, מספרים עשרוניים גיאומטריה של המרחב ועוד.

בשנת הלימודים תשע"ג הוחלט לפתוח קורס (ללא נקודות קרדיט) שמטרתו לסייע לסטודנטיות לרענן את הידע בנושאי הלימוד של תכנית הלימודים במתמטיקה בכיתות היסוד. הקורס כולו היה מקוון וכלל 14 מפגשים ווירטואליים לאורך כל השנה. כל מפגש עסק בנושא אחר מתכנית הלימודים ושילב: קישור לספר הדיגיטלי, יישומים רלוונטיים, משימות הערכה וקישורים נוספים. מטרתו של הקורס כפולה: רענון של רוב נושאי הלימוד במתמטיקה הנלמדים בביה"ס היסודי וחשיפת הסטודנטיות לכלים השונים העומדים לרשות המורה בהוראת המתמטיקה בביה"ס היסודי.

את תרומתו של הקורס מעבר לרענון הידע הנחוץ לסטודנטיות ניתן לראות בשני היבטים:

חשיפה והתנסות עם כלים חדשניים בהוראת המתמטיקה: הסטודנטיות נחשפות ומתנסות בכלים חדשניים העומדים לרשות המורה בהוראת המקצוע

סקר מקוון

תהליכי הטמעת התקשוב במכללה

במימד הטכנולוגי, המרצים נשאלו על שביעות רצונם מן הטכנולוגיות שמעמידה מכללת שאנן לרשותם.

מעל 50% מהמשיבים דיווחו על שימוש בעמדות התקשוב בכיתות. יחד עם זאת, לא מעט מרצים מעדיפים את השימוש במחשבם האישי בהוראה.

לסיכום, מהסקר עולה שבקרב כ-40 המרצים מהמכללה שענו על השאלון האוריינות הטכנולוגית היא טובה, הפעלת עמדת-מחשב/מחשב-אישי בכיתה, ניהול אתר קורס ועוד הם חלק בלתי נפרד מהוראתם. אולם ישנו עדיין צורך לחזק את ההיבט של פדגוגיה מתוקשבת. ולממש כמה שיותר פדגוגיות עדכניות המשלבות אינטראקציה מקוונת ולמידה שיתופית מקוונת.

יחד עם ההתנסויות שהיו בשנה"ל הנוכחית עולה הצורך להרחיב את מעגל ההתנסויות בפדגוגיה החדשנית הן בקרב המרצים בתהליכי הוראתם והן ביישומים עם הסטודנטים בעבודתן בבתי-הספר.

לקראת סוף שנה"ל תשע"ג נערך סקר, שמטרתו הייתה לבחון את מידת השימוש במחשב של מרצי מכללת שאנן ואת עמדותיהם כלפי הטמעת התקשוב במכללה.

השאלון בחן את תפיסות המרצים ביחס להטמעת הטכנולוגיה בשני מימדים:

המימד האישי: הכולל בתוכו מוטיבציה להטמעה, תפיסות פדגוגיות ורמת הפעלה בפועל.

המימד הטכנולוגי: הבוחן את מידת התאמת הטכנולוגיות העומדות לרשות המרצים במכללה לצרכיהם.

כ-40 מרצים מהמכללה ענו על השאלון. ממצאי השאלון במימד האישי עולה כי רוב המרצים משוכנעים בחשיבותו של אתר קורס ומשלבים אתר בהוראתם בפועל. 84% מהמשיבים דיווחו שהם מפעילים אתר מלווה קורס. אצל כמה מרצים ניכר כי השימוש באתר הוא מעבר ל'מחסן' תכנים, הוא סביבה ללמידה שיתופית. לשאלה "תן דוגמה לתהליכי למידה מעניינים-שיתופיים המתרחשים במסגרת הוראתך ומשלבים שימוש בתקשוב" אחת התגובות הייתה:

"הסטודנטים כושר ספורי הוראה ומחצית סקרונית

חינוכיים המאפיינים את שטיין החינוכי, הסיפורים נכחים

22 שילובי שיטות והוראה והסטודנטים האחרות מלימוד "

יחד עם זאת, עולה הצורך בהעמקת הידע הפדגוגי של מעגל גדול יותר של מרצים בשילוב טכנולוגיות בהוראה, שיאפשר להעמיק את השימוש בטכנולוגיות בהוראה ולפתח תהליכי למידה מתוקשבים משמעותיים.

סיורים וכנסים

בעקבות הסיור ביד ושם

לילך שטיינברג

רשמיה של מד"פית בחוג לגיל הרך מסויר עם סטודנטיות המכללה למוזיאון "יד ושם" בירושלים

"ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן – לו אשר לא יכרת" (ישעיה נ"ו, ה')

ושם", מנסחים מקימיו, "הוא המרכז העולמי של העם היהודי להנצחת ששת המיליונים שנרצחו בשואה ומוקד ההתמודדות המתמשכת של כלל האנושות עם השבר של השואה" ואכן מרתק כל פעם מחדש לפגוש בו, בנוסף להנצחה, גם בליל של שפות ומגוון אנושי מרתק הכולל מיעוטים, חיילים, דתיים ושאינם דתיים, נזירים, חרדים, גנרלים ומנהיגים מכל העולם. הסטודנטיות מכירות, חוות ונפגשות במהלך הסיור עם האתר על אגפיו וכלי השונים. בתוכו ובעקבותיו הן מבררות ומנסות לתת מענה כיצד להתמודד כמחנכות עם פרק היסטורי זה. חווית סיור שכזה בעיני הכרחית לכל יהודי ויהודי ובטח לאלו המתעתדים לעסוק בחינוך.

לא קל לסייר ביד ושם. המועקה המצטברת בתוך מבנה הבטון האפל, השקט הדחוס בין הגלריות, השחור המשתלט והסרטונים עם התמונות האפורות מיצרים חוויה חזקה ובלתי נשכחת כל הידע שרוב ימות השנה מעדיפים להניח בצד, כל הדילמות הרגשות והחששות המורחקים והמודחקים נוכחים במלוא עצמתם בסיור של שלוש שעות אנחת הרווחה מגיחה רק בקצה המסלול המפותל כשמתוך משולש הבטון נגלה הנוף המאיר והקסום בדמות צמרות העצים הירוקות של הר הרצל זו השנה הרביעית בה אני זוכה להצטרף לסיור עם הסטודנטיות ליד ושם בירושלים סיור שאין ספק בחשיבותו ובתרומתו המשמעותית לחיזוק הזהות והעמקת החינוך היהודי בקרב דור ההמשך של עמנו "יד

להלן רשמים של סטודנטיות בעקבות הביקור ביד ושם:

נקודה נוספת שהועלתה ופגשה אותי מבחינה מקצועית, היא הגישה כלפי הילדים היהודים בשואה. מבחינת הנאצים אדם, ילד, שלא עובד, לא מפיק תועלת עבורם ולכן לא זכאי לאוכל וקל וחומר לא לתנאי מחיה בסיסיים. הנאצים ימ"ש, ניסו "לעקור את הבעיה מן השורש" (בעיית היהודים כפי שאהבו לכנותה) על ידי הוצאת הילדים מהתמונה ובכך להשיג שתי מטרות- יצירת ייאוש ורפיון ידיים בקרב היהודים והתחלת ההשמדה הפיזית ללא מאמץ. אני רואה בילדים כמקור הרוח של המשפחה היהודית ועצם הסיבה לקיומנו ולכן מעשה נפשע זה חמור מאין כמוהו. חייהם של ילדים – שכמובן ילדות לא הייתה להם, תינוקות ואף נוער שלא הספיקו לטעום טעמו של חטא, נגדעו כלאחר יד."

ה' יקום דמם."

עדי נחום

"הסיור ביד ושם פתח בפני קו מחשבה חדש בנוגע לשואה שלא עלה במחשבתי קודם לכן הן בימי עיון בנושא השואה והן בביקורים קודמים ביד ושם.

החידוש מבחינתי היה בידיעה שקודם לרצח הפיזי של העם היהודי היה ניסיון מובהק לרצח הרוח של העם היהודי בניסיונות יומיומיים להשפלה, ליצירת תחושת נחיתות בקרב העם וערעור הערכים עליהם מושתתת היהדות.

הצגת היהודים כנחותים מבחינה גזעית, כציבור רע שכל אמונתו שגויה וערכיו מפוקפקים, השפיעה על תפיסתם גם בקרב

הציבור הלא נאצי. הדבר אף גרם לנידוי חברתי טרם השואה וחוסר רצון לעזור ואף חוסר אכפתיות למתרחש מצד חלק מהציבור. עוצמת פגיעה רוחנית זו ניכרת לדעתי עד היום בקרב ניצולי השואה ומשפחותיהם (לא באופן גורף אצל כולם אך אצל אלה המוכרים לי באופן אישי) באורח חייהם, בהתנהגותם בכלל ובעצם קבלתם את האחר והשונה בפרט.

"אם זה ביחס לעם ישראל כעם נבחר ואם זה ביחס המגיע למבוגרים ניצולי השואה שעברו את הסבל הזה וכן ישנו גם שינוי פנימי בנפש האדם בינו לבין עצמו כאשר הוא שומע את סיפורי השואה אני יכולה להעיד על עצמי שכאשר אני שומעת את סיפורי השואה ליבי מתמלא פחד וחרדה כזו שלא חווית מעולם, מתעוררות בי שאלות מהותיות שקשה מאוד לענות אליהם (למה כל זה קרה?!?) ודבר נוסף שמתעורר בי זה התסכול על המציאות הנוראה שהייתה בשואה ולעומתה המצב הנוכחי שבו אנו חיים כעת העובדה שיש לנו מדינה וצבא.

טלי דגו

"התעוררתי באמצע הלילה בוכה, בכי כזה שאם הייתי לבד בחדר זה בטח היה היסטרי, אבל בעלי היה שם כדי לנחם. חשבתי שאני אהיה חזקה אל מול המראות והזוועות שהתחוללו אז, בשואה הנוראה שפקדה את עמנו. "עמנו?" מהדהדת המילה באוזניי בסימן שאלה מצטלצל, משפחתי! שורשיי! מסורתי! הסבים והסבתות שלי! אלו הן המילים המדויקות. דור שלם שכמעט ונמחק. אנחנו שכמעט ונכחדנו. אך הקב"ה בחר בבודדים מהם שזכו לשרוד, להילחם על חייהם ולהגשים את החלום לעלות ארצה.

שושלת חסידות ויזניץ' איתנה ועומדת, ניצחנו! תשעה אחים לבית משפחת ויזל, עלו ארצה והקימו בתים, ניצחנו! סבתא אטי וסבא דוד, שאשתו הראשונה ובנו

אנו צריכים להתחזק מזה שהצלחנו לעבור את השואה הנוראה ולהקים מדינה לתפארת ואנו צריכים לדעת שכל קיום העולם זה בשביל עם ישראל ובשביל התורה ועל כן לעולם לא יצליחו להשמיד אותנו. אלינו לדאוג לדורות הבאים ולהבטיח עתיד טוב יותר לילדנו ולדורות הבאים אחריהם. בכל דור ודור יש את העמלק הרודף אחריו ומנסה להשמידו כיום אנו נמצאים תחת איומיו הנוראים של מנהיג אירן. אלינו לשאת תפילה לבורא עולם על מנת לשמור על עמינו ולהבטיח את קיומנו. אני חשה חוליה בשרשרת הדורות".

הקטן נספו, הכירו במחנה עבודה. כשהסתיימה המלחמה הם התחתנו, עלו ארצה והביאו ילדים לעולם, ניצחנו! ואני שחשבתי שאני חזקה ומסוגלת לצפות בהכל, על מנת לספוג כמה שיותר מידע שאזכור ולעולם לא אשכח, בטוחה עכשיו כי אין ספק שלא אשכח את אותם ילדים רעבים על המדרכות. את אותה ילדה שלא מקבלת את העובדה שאחיה הקטן מת מרעב ומנסה בשארית כוחותיה להעיר אותו. מחובתי כאמא, להגן על ילדי המתוק ולספק לו את כל צרכיו, לספר לו את קורות העבר כדי שיזכור תמיד בזכות מי אנחנו חיים בארץ הקודש. מחובתנו כהורים, לזכור את הנספים ולהמשיך ליצור חיים חדשים, זכים וטהורים. פשוט כך- כי ניצחנו!"

חן אלישיב ויזל

הסיור למוזיאון "יד ושם" בירושלים:

"לחלץ את תווי פניהם...."

נספו בשואה כמיליון וחצי ילדים, הי"ד, ועשו דבר נפלא וטהור במבנה הזה.

נכנסים לתוך חדר חשוך מאוד, רואים המון אורות כמו גחליליות ושומעים ברקע את שמות הילדים הנספים, ארץ מוצאם וגילם. הסיבוב בחדר נמשך כשלוש דקות בדיוק ומדוע? מאחר והילדים הללו נקטפו מהעולם בטרם טעמו את טעם החיים, כך ברגע שנכנסנו לחדר, כבר היינו צריכות לצאת.

אני התרגשתי מאוד מהסיור וזו לא הפעם הראשונה שלי במוזיאון אך בכל פעם אני נחשפת לדבר חדש והפעם שמחתי לשמוע ששינו את המוטו של המוזיאון והעבירו מסר שאין להתייחס אל אותם קורבנות כאילו הלכו כצאן לטבח, לא להתייחס אליהם כעדר שלם שנראה אותו דבר חלילה אלא כפרטים שכל אחד מהם הוא עולם ומלואו ולכל אחד יש את הייחודיות שלו וכך אנחנו צריכות להסתכל על התלמידים שלנו בעתיד וגם בהתנסות, לא ככיתה שלמה אלא כפרטים, לזכור שכל ילד הוא עולם ומלואו וברגע שנדע לחלץ את תווי פניהם של כל תלמיד, כך נדע להגיע אליו ולהכיר אותו בצורה הטובה ביותר.

נטלי בן ג'ויה

בתאריך י"ד אייר, 24.4.13 נסענו (שנה ב' על כל מסלוליה) למוזיאון "יד ושם" בירושלים.

מטרת הסיור הייתה: "לחלץ את תווי פניהם".

התחלנו את הסיור במוזיאון כשראינו סרט נע על החיים של היהודים בשנות ה-20 וה-30, נוכחנו לדעת כי הם היו חלק בלתי נפרד מהחברה שהיה יכול להתפתח בכל תחום ולהגשים כל שאיפה ולכבוש כל פסגה שרק חלמו עליה.

המוזיאון בחר להתחיל מהסוף של המלחמה עם תמונה שבה ראו החיילים מברית המועצות מה באמת עשו ליהודים וזה היה כבר לקראת סוף המלחמה בשנת 1944.

המוזיאון מעוצב בצורה כזו שלא ניתן לחצות אותו בקו ישר אלא יש גדרות לכל אורכו ומסתובבים בו כמו במעין מסלול מתפתל החל מעליית הטלר לשלטון וכלה בהקמת מחנות העקורים לאחר המלחמה.

לאורך כל הסיור שמענו סיפורים על אנשים כפרטים ולא על עם שלם, כל פרצוף חשף סיפור, דורות, אהבה, אכזבה, קושי, סבל, תקווה ועוד... וחלק מן הפרצופים גם חשפו סיפור המשכיות בזכות כושר הישרדותם את התופת שחוו במשך חמש שנים.

לקראת סוף הסיור ביקרנו ב"יד לילד" שנמצא בתוך מתחם המוזיאון אך לא בתוך המוזיאון עצמו. כידוע,

רשמים מכנס הגיל הרך

אורנה שניידר

שטרית בהרצאתן "באר מים חיים – ילדי גן "יהלום" בעקבות הבאר בהיבט מקראי ומדעי, הסטודנטיות מתכנית המצוינות במכללה – שלומית קרן, דבורי אזולאי וחנה זברודסקי בהרצאתן "היצירה המוסיקאלית ככלי ללמידה רב תחומית". את הכנס חתמה המשוררת והמלחינה גב' מלכה שידלובסקי.

כנס הגיל הרך השני של החוג לגיל הרך בשיתוף חברת הסגל שלנו ומפקחת גני הילדים במחוז חיפה, יונה זמירי, נערך ביום שלישי, כ' באייר תשע"ג, 30.4.2013 בכנס, שהתמקד בתהליכי חקר בגן הילדים, השתתפו מר אבי וורצמן, סגן שר החינוך, גב' אסתר חטב, המפקחת הארצית של גני ממ"ד, מר יעקב ויזל, מחמ"ד מחוז חיפה, ד"ר עמוס ברדע בהרצאתו "בין מחשבה למעשה ביהדות ובמדע", הסטודנטית יסכה שרעבי והגננת שירן בן

ביכורי מחקר

ד"ר אסתר כלפון

הנשען על מחקרי פעולה ומחקרי שדה מעמיקים ונרחבים, מהווה בסיס לפיתוח מקצוע החינוך והוראה. החקירה העצמית תוך פיתוח רפלקציה ביקורתית אצל איש השדה, למידה מתוך ניסיון ותהליך מתמיד של הערכה מעצבת, מסייעים בשיפור מקצועיותו של המורה. "מכללת שאנן" כמוסד אקדמי מעודדת ומובילה חקר שדה פעיל לצורך פיתוח והטמעת כלים אשר ישמשו את הסטודנטיות בעבודתן כנשות חינוך הפועלות מתוך היכרות מעמיקה את מורכבות השדה ובשילוב חשיבה אקדמית מיומנת ומקצועית.

זו ההזדמנות להודות, לכל המרצים אשר הגישו המלצותיהם לועדת כנס ביכורי מחקר. הנושאים שהוצגו בפני הועדה היו מגוונים וכולם הצביעו על חדשנות מחקרית מעניינת. זו הסיבה שהייתה לחברי הוועדה התלבטות גדולה בבחירת המייצגים.

ברכות למרצים שמחקרי הסטודנטיות שלהם נבחרו להיות מוצגים בכנס ותודות על הכנת הסטודנטיות במקצועיות רבה ובליוי אישי וממוקד. זה בהחלט הורגש ועל כך תודה.

תודה מיוחדת, לחברי ועדת ביכורי מחקר על הזכות לעבוד לצידכם ולפרופ' טליה הורביץ על הובלת התחום במכללה במהלך כל השנים ועל ההדרכה האישית שזכיתי לה.

"וכל הידיעות הבאות לאדם מחוצה לו, אינם כי אם

עוזרים לעורר את רוחו הפנימי,

להוציא לאור על ידם את הגנוז במעמקיו"

(גנזי הראי"ה, תע"ט).

במהלך הסמסטר השני, התקיים במכללה כנס "ביכורי מחקר" עשירי במניין, כחלק ממסורת ייחודית של המכללה אשר שמה אחד מיעדיה לחזק את הדגל אקדמי באמצעות מחקרי שדה ומחקרי פעולה. בכנס השתתפו ראשי חוגים, ראשי מסלולים, מרצים וסטודנטיות מתארים ראשון ושני.

במהלכו של הכנס הציגו הסטודנטיות עבודות חקר שנערכו במהלך לימודי ההכשרה במסלולים של הגיל הרך והחינוך המיוחד וכן בלימודי התואר השני בחינוך ובמקרא. המחקרים שהוצגו בכנס מייצגים מגוון רחב של נושאים, אשר באמצעותם יוכלו הסטודנטיות לרכוש כלים לעבודה רפלקטיבית בעבודתן כמורות וכגננות. להלן הנושאים שנידונו ביום זה:

- מגדר בגן החמ"ד- מחקר סוציולוגי-חינוכי לבחינת מערכת החמ"ד המאופיינת בשונות דתית מגוונת.
 - ספרות פילוסופית בגיל הרך- מחקר המהווה נקודת השקפה של שלושה תחומי דעת – פילוסופיה, חינוך וספרות. החיבור בין שלושת התחומים מהווה חידוש מחקרי בארץ.
 - תרומת השימוש בדרכי הוראה מגוונות בשיעור ליצירת סביבה תומכת למידה בחינוך המיוחד.
 - התנהלותה של רבקה בסוגיית גניבת הברכות- האם הייתה מוצדקת או מוטעית?
 - חוללות עצמית בקרב תלמידים מצטיינים.
- זו ההזדמנות לציין, כי בעשור האחרון מתנהל דיון ערני בנושא הלמידה של מורים ופיתוחם המקצועי. הגישה החדשה הובילה לראות את ההוראה כעיסוק רפלקטיבי הכולל חקירה של מורים את עבודתם. הידע התיאורטי

כנס חינוך מיוחד – מת"א קריות ומסלול חנ"מ

ד"ר זהבה ביגמן

הציגו את מחקריהן, שכללו בדיקת השפעת עבודה בקבוצות על התנהגות חברתית ועל הישגים לימודיים; שימוש באמצעי תקשוב בכיתות של תלמידים על רצף האוטיזם, שימוש בדרמה והמחזה, ותוכנית לימודים גנית, שהתמקדה בשימוש באומנות. בחלק השני, לאחר ברכות של נציגי משרד החינוך, הרשויות והמכללה, היה מופע מרתק ומרגש של תיאטרון אלומה, שתי אימהות לילדים עם מוגבלויות, "אם אנחנו כאן אז למה לא ליהנות מזה?" בכנס השתתפו מורים מהאזור, סטודנטיות ומרצים מהמכללה. הייתה אווירה של שותפות של המכללה והשדה שהתבטאה בעבודות ובפרויקטים, ובחוויה המשותפת של המופע.

ביום ראשון, י"א בסיוון התשע"ג 20.5.2013, התקיים כנס חינוך מיוחד במרכז אשכול פיס בקריית ים, בשיתוף מת"א קריות, המכללה ומרכז פסג"ה קריית מוצקין. בחלק הראשון של הכנס, בכניסה לאולם, התקיימה תצוגה שכללה תוצרים של תלמידי החינוך המיוחד בבתי-הספר באזור, פרויקטים של המורים ומחקרי הפעולה של נציגות הסטודנטיות שנה ג' חינוך מיוחד. כל מחקרי הפעולה שהוצגו, כמו עבודות התלמידים, שיקפו את התפיסה החינוכית שעלינו למצוא דרך לאפשר לתלמידים בעלי מוגבלויות, מורכבות כקלות, להגיע להישגים לימודיים ובכך לחוש מסוגלות.

הסטודנטיות במסלול מורות חינוך מיוחד ובגן חנ"מ,

עקס חלוקת תארים במכללה

חברת סגל ההוראה. הסמינר הקטן הפך למכללה אקדמית וזו התגשמות של חלום אמיתי. אני בטוח שפיה של אמי ז"ל מתמלא שחוק ולשונה רינה בשעה זו. יהי רצון שתגשימו גם אתם את חלומותיכם ואת חלומות תלמידיכם. שם המכללה הולך לפניו והיא מוסיפה תורה, מגדילה ומאדירה, חתם הרשקוביץ. מנחת הטקס, פרופ' טליה הורוביץ, איחלה לפרופ' הרשקוביץ הצלחה רבה בתפקידו החדש כנשיא אוניברסיטת בר אילן.

הרב ד"ר יהודה שוורץ, המפקח על המכללה, שעלה לברך לאחר מכן, שאל מעל הבמה את פרופ' הרשקוביץ: "תאר לך שמחר ישאלו אותך מה בין "שאנן" לבין "בר אילן", על פי הדברים שאמרת כאן, תצטרך לומר – שאנן...". עוד הוסיף ד"ר שוורץ ושיבח את המכללה על צירוף תלמידות מ"בית רבקה" ועל הרחבת לימודי ההסמכה לגברים ואת ד"ר פריש, ראש המכללה, על הובלת המכללה בצורה מרשימה. "יש אגדה בצפון המספרת, שלא קל לסיים את התואר במכללת שאנן", הדגיש שוורץ. "יש מקומות שהרבה יותר קל לסיים שם את התואר. זה לא נובע מהרצון להכביד על התלמידים, אלא מתוך אחריות ורצינות בבחירת התלמידים, בבחירת הסגל ובהקפדה על נהלים". בסיום דבריו הודה ד"ר שוורץ להורי הסטודנטים על השקעתם ועל תמיכתם בסטודנטים.

בשם מקבלי התארים בך תום שוחט, בוגר תואר ראשון בהוראה – "שהחיינו וקיימנו והגענו לזמן הזה" והודה להנהלת המכללה ולצוות ההוראה על האכסניה לה זכו הסטודנטים וציין שבכל קורס, בכל שיעור ובכל מטלה הדבר הבולט ביותר שאפיין את הלימודים היו הערכים: "למדנו מתמטיקה עם ערכים ותנ"ך עם ערכים ומדעים עם ערכים. ומתוך תפיסה ערכית זו אנו יוצאים כעת להשפיע על תלמידינו".

בשם מקבלי התואר השני ברכה הסטודנטית עדי אלימלך: "במסכת עבודה זרה נכתב שאין אדם למד אלא במקום שלבו חפץ. חפצנו ללמוד ובחרנו ללמוד. הגענו לכאן והתפצלנו לשתי קבוצות – הוראה ולמידה במערכות משלבות והוראת התנ"ך בראי הפרשנות. אני בחרתי במסלול החינוך. הוכחנו שאפשר להיות אמהות, בנות זוג ואקדמאיות". אלימלך הוסיפה מספר מילים לזכרה של פרופ' איריס לוין ז"ל, שעמדה בראש התכנית והלכה לעולמה לפני מספר ימים לאחר מאבק במחלה קשה: "כל

בטקס רב משתתפים מרשים ומרגש, חולקו ביום כח' בסיוון תארים ראשון ושני ל-261 בוגרים ובוגרות במסלולי הלימוד השונים – מסלול הגיל הרך, התנ"ך בראי הפרשנות היהודית בדורותיה, מסלול היסודי, מסלול העל יסודי, מסלול החינוך ומסלול החנ"מ ובוגרי המחזור הראשון של מסלול הוראה ולמידה במערכות משלבות. את הטקס הנחתה פרופ' טליה הורוביץ ואור גיא הנעים בקטעי נגינה. בין האורחים המכובדים נכחו: מר אהרן מלמד, שופט בדימוס וראש חבר הנאמנים במכללה, הרב פרופ' דניאל הרשקוביץ, שר המדע לשעבר ונשיא אוניברסיטת בר אילן בעתיד הקרוב, מר שי בלומנטל, סגן ראש העיר חיפה, הרב ד"ר יהודה שוורץ, המפקח על המכללה ועוד רבים.

ראש חבר הנאמנים במכללה, השופט בדימוס אהרן מלמד ברך בטקס: "סבי משני הצדדים, הוריי, ילדיי ונכדיי רובם ככולם עוסקים בהוראה ובחינוך וכולנו גאים במקצוע שבחרתם לטובת החברה בישראל".

ראש המועצה האקדמית העליונה במכללה וראש החוג למתמטיקה, פרופ' דוד בן חיים אמר בדבריו: "יצא לי להיוודע לפעולותיה הענפות של המכללה בכל הקשור בחינוך החל מהגיל הרך וכלה בעל-יסודי, הסבות מקצוע והשתלמויות. הסגל יכול ליהנות מפרי עמלו. תחילת ההכשרה במכללה היא רק תחילת הדרך. אנו מדברים על Long Life Learning – L.L.L – המשך למידה לאורך שנות העבודה שלכם, דבר שימנע שחיקה בהמשך. יש כאן אמונה בנקודת מבט דו-ממדית: הממד האחד – האמונה בדרך הפעולה שלכם שתהיה הטובה ביותר והאמונה ביכולות התלמידים שלכם. אין לוותר לאף אחד".

הרב פרופ' דניאל הרשקוביץ פתח בפסוק "שיר המעלות את שיבת ציון היינו כחולמים אז יימלא שחוק פינ"ו וציין בדבריו שהוא מתרגש מאד כי מבחינתו המכללה היום היא התגשמות של חלום במלוא עצמתו. "זכור לי בימי ילדותי", אמר הרשקוביץ, "את הסמינר הדתי שאנן בתוך בית-ספר תיכון דתי לבנות ברחוב יל"ג, כאשר ישיבות המורים התקיימו בביתנו, כאשר אמי ז"ל הייתה

משמעותית היא למידה לומר קודם כל – תודה. להורים, לבני הזוג, למשפחות, שהכילו את הלמידה שלכם. 'כי הרבית טוב עלי' – קחו את הדברים הטובים אתכם, שאו ברכה, עלו והצליחו".

הטקס הסתיים בשירת "אני מאמין", המנון "התקווה", "תפילת המורה", אותה הקריאה פרופ' הורוביץ וחלוקת התארים.

מפגש עמה היה מפגש של ידע, עצמה, חכמה וטוב לב" ציינה אלימלך.

ד"ר יחיאל פריש, ראש המכללה ואחרון המברכים הוסיף גם הוא לדברים וציין כי פרופ' לוי פרצה דרך והשאירה לנו דרך. "ברצוני להודות דווקא לאנשים שלפעמים שוכחים להודות להם", אמר ד"ר פריש. "לנגן, לשומרים, לאנשי המשק, למנחה, לאנשי התחזוקה. למידה

כנס מסלול יסודי

חנה יורב

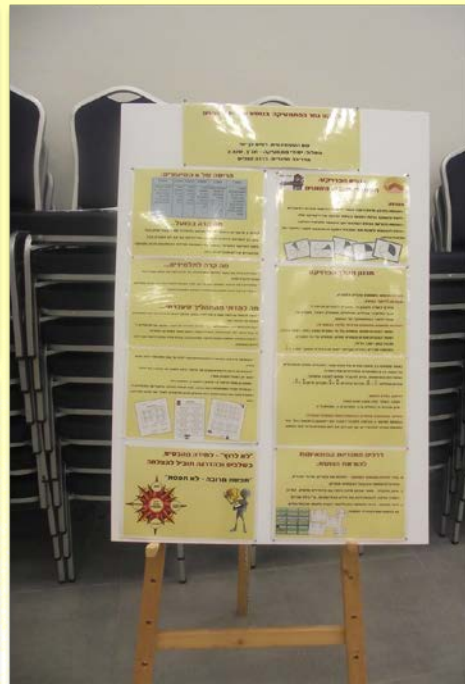
התפתחות הזהות המקצועית במהלך שנות ההכשרה להוראה. מחמ"דית מחוז צפון – גב' ירדנה אלון ברכה ואת הסטודנטיות וציינה כי בתי הספר בצפון 'קלטו בשמחה את בוגרות המסלול. לאחר פגל של מורות וסטודנטיות "מחנכת פוגשת ילד" נערכה הצדעת הוקרה והערכה למורות המאמנות שהוזמנו לכנס. גב' טלי פריד – ראש המסלול וסגנית ראש המכללה, סיכמה את היום והדגישה את חשיבות המודעות לזהות האישי

ביום שני, ב' בתמוז התקיים כנס במסלול היסודי במכללה בנושא "עיקר כוחי מתוכי". ד"ר יחיאל פריש, ראש המכללה פתח בתודות למארגנות – טלי פריד, חנה יורב וצוות המד"פיות במסלול, מר יעקב ויזל, מחמ"ד מחוז חיפה, חיבר את מקצוע ההוראה ברוח הומוריסטית לפרשת השבוע ואמר ש"שמעו נא המורים המן הסלע הזה נוציא לכם מים" יכול להיות מכון גם כלפי מורים – המן הסלע הזה, הילד הקשה הזה, אפשר להוציא מים?

"מורים רבים מצליחים להוציא מים מן הסלע. כאשר ילד יוצא מכיתה בעיניים בורקות ובהבעת התפעלות, אני יודע שהוא זכה למחנך משמעותי", ציין ויזל. גב' דסי בארי, מפקחת ארצית ונציגת החינוך הממ"ד חיברה את הנוכחים לסוגיות חינוכיות דרך מעשייה של ר' נחמן מברסלב בהרצאתה על דמותו של מחנך משמעותי. דסי הדגישה בדבריה את כוחו של מורה משמעותי שיועד להתפלל ולא רק לדעת, שיועד להתגעגע ולשאוף. מורה כזה גורם לתורות, ל'דעת', להיות גם בנפש של תלמידיו, בבחינת 'לעשות את התורות תפילות'.

ולאחר מכן נוצרו מעגלי שיח בהם דנו הסטודנטיות בשולחנות עגולים עם מורות ומד"פיות בעקבות סיפורי

הוראה ולימוד משותף מן המקורות. באולם נערכה תצוגת תוצרים של הסטודנטיות המשקפים את תהליך

והמקצועית ולערכי יסוד (אמון, מסוגלות ולמידה מתוך חיבור לתורה) כ'מצפן' המכוון את המחנך בעבודת החינוך.

כנס היסטוריה ותושב"ע

הרב ד"ר ירון זילברשטיין

ועמד על היתרונות הקיימים בהשוואת מקורות בין חז"ל ויוספוס. לדבריו, עצם ההשוואה בין מקורות פותחת עיניים לאפשרות קריאה שונה של סיפור זה.

במושבים הבאים עסקו המרצים בדמותם של אישי המקרא בכתביהם של יוספוס, בשימושם של אישי הלכה בכתביהם של יוספוס ובסוגיות מכתבי יוספוס ומדברי חכמים.

המרצים שהשתתפו בכנס זה היו: ד"ר מיכאל אביעוז, זאב (ז'אבו) ארליך, עדי בלכר, ד"ר מאיר בן שחר, דפנה ברק, פרופ' טלי הורוביץ, הרב יחיאל לאש, ד"ר דוד נחמן, פרופ' בוסתנאי עודד, שמעון פוגל, ד"ר יצחק ציטרין, הרב ד"ר אליעזר שריאל ועבדכם הנאמן.

כנס מחקרי 'בין יוספוס לחכמים: מקרא, היסטוריה ותורה שבעל-פה', התקיים במכללת שאנן בא' בתמוז תשע"ג (9.6.2013). הכנס אורגן על ידי החוגים לתורה שבעל-פה ולהיסטוריה במכללה.

את הכנס פתח ראש המכללה ד"ר יחיאל פריש בדברי ברכה, וציין לטובה את מספרם הרב של המשתתפים בכנס. ד"ר פריש הביע תקווה כי כנס מחקרי זה יהווה נקודת משען להמשך התקדמותה של המכללה כגורם חינוכי ומחקרי מוביל באזור הצפון.

פרופ' דניאל שוורץ, פתח את הכנס בהרצאת אורח. פרופ' שוורץ, שהנו חוקר בעל שם בינלאומי בתחום תולדות עם ישראל בתקופת בית שני ובכתבי יוספוס, עמד בהרצאתו על נקודות ציון מרכזיות בחייו של יוספוס,

השתתפות בכנס בחו"ל

ד"ר דפנה מרקמן

בחודש אפריל השתתפה ד"ר מרקמן בכנס בגולדסמיט קולג' בלונדון ומספרת שהמיוחד בכנס היה מתן זמן ליצירה בחומרים. להלן תקציר הרצאתה באנגלית:

Improving Relationship through Joint Visual Symbolization –

Parent – Child Art Psychotherapy

Daphne Markman Zinemanas (PH.D.)

JVS and the following contemplation may initiate participants' mentalization concerning their relationships and cause relational change. If a change had occurred it would be present in future JVS. Thus, in addition to being the main new device of expression and change, JVS has a diagnostic value throughout treatment.

JVS includes productive components even when problematic interactions are reflected. The participants have an opportunity to be active in relation to traumatic relational contents that were connected to helplessness. Thus, more optimistic point of view concerning communication can ensue. The presentation includes examples of treatment processes.

The presentation can be followed by a workshop of parent-child techniques (JVS) and parents' supervision techniques based on visual symbolization.

Joint art projects of parent and child and mother-father-child (in case they are not divorced) are an essential part of parent-child art psychotherapy. The characteristic of visual symbolization, in which there is greater proximity between the symbols and the symbolized in relation to other types of symbolization, has a unique contribution for mentalizing relationships.

Parents' supervision, in addition to working through the joint sessions, may include artistic expression to enhance parents' awareness of themes such as their parenting skills, the influence of their parents' parenting, and their cooperation as parents.

The process of artistic interaction (joint visual symbolization-JVS) transforms the implicit, sub-symbolized components of parent – child interaction to explicit tangible entity available for reflective contemplation.

תכניות חדשות

מרכז סימולציות חינוכיות-ניהוליות

אחרים. כמו כן, הסימולציה תאפשר למשתתף לתרגל מיומנויות וכישורים שנלמדו בתכנית ההכשרה ולהביא לידע ביטוי הלכה למעשה את זהותו המקצועית בסיטואציה מסוימת. הלמידה המתקיימת בסימולציה הינה גם של הסטודנטיות-פרכי הניהול הצופים וגם של הסטודנטיות-פרכי הניהול הממשיבים. ישנה הזדמנות נדירה להתבונן על התמודדות מורכבת ולעסוק בשאלות אישיות, כגון: "מה הייתי עושה במקומו?", "מי הייתי במצב דומה?". כמו כן, ישנה הזדמנות לתרגל מתן משוב מעצים ומשמעותי על בסיס תצפית וחוויה אישית. בתשע"ב התקיימו סימולציות בהכשרת המנהלים. בתשע"ג התקיים פיילוט בהכשרת המורים במסלולים יסודי ועל-יסודי. בתשע"ד אי"ה תורחב ההתנסות לכלל המסלולים בשנים ב-ג.

החל מתשע"ב פועל מרכז סימולציות חינוכיות-ניהוליות במכללה. סימולציה היא כלי ללמידה חווייתית. הסימולציה מדמה, ככל הניתן, אירועי אמת מחיי המנהל-המורה שנבחרו בשל תפיסתם כמדמים התמודדויות מאפיינות, שכיחות ומורכבות. בהתמודדות עם האתגר החינוכי-הניהולי והמנהיגותי בסימולציה, המשתתף נדרש להביא את עצמו באופן אותנטי ב"כאן ועכשיו". אין דרך נכונה להתמודדות, אין "נכון" ו"לא נכון", אלא ישנה דרך אישית של המורה-המנהל עליה יוכל להתבונן וללמוד באמצעות הקבוצה במישוב ובשיתוף.

הסימולציה מייצרת הזדמנות למשתתף לחקור את הנחות היסוד שלו, תפיסותיו המקצועיות, דפוסי הפעולה שלו, אופן התקשורת הבין אישית שלו ואופן השפעתו על

משובי סטודנטיות לימי הסימולציות:

שיחקתי חשבתי לעצמי מה אני הייתי עושה אחרת מהמורה, או איך אני הייתי מתנהגת? האם התנהלות של המורה גיבשה את ההתנהלות שלי? מה טעם בדרך ההתמודדות שלה? איך אני מרגישה בעת הלימוד? וכו'. היה מעניין לראות שההתמודדות של "המורה" בסיטואציות לא הייתה כלל פשוטה, למרות שהיה מדובר בסיטואציות כל כך אמיתיות בעין שכן ואשר גיבשה את למידתם שבאות קורים בשטח. מכאן, שהתנסות וצפייה בסימולציות כאלו הינה משמעותית מאוד בזימורי ההוראה, שכן בשטח נפגש במקרים כאלו ואף מקרים מורכבים יותר. בנוסף, הניתוח והתחקיר שביצענו במלואה לאחר כל סימולציה גרם רבות להתהירות האמידה. היה מעניין לשמוע איך כל אחת חווה את הסיטואציה מצוית הראיה שלה ומה זה עשה לה. כמו כן מה נתן לשאר בהתנהלות המורה, או לחילופין מה כדאי לשנות וכיצד לשנות? העובדה וההתייחסות של כל סטודנטית-השחקנית, "המורה" והצופות העשירו והרחיבו את הדיון בנושא דבר שהוביל לאמידה ולקידום נוספות למחשבה.

אסיכום, אני חושבת שמואל וכו' מאוד לעצם ימי סימולציות כאלו באופן קבוע במהלך האימונים. מעבר לזה שהשתתפות בסימולציות, הן כשחקנית והן כצופה זו חוויה כיפית, האמידה

❖ "באופן כללי נתתי מלחיות אקטיבית ולשחק וכן נתתי מהפכים המשחקתי. הייתי מעדיפה להיות הסטודנטית ולא השחקנית כי אני רוצה ללמוד על עצמי ולגדול", ציינה לאור החוויות האחרונות שחוויתי בעבודה משטית. חסרה הייתה לי כליה של הצנח ושל משימות שכללה מנהל אי את התכנים שצפים בי דרגה האמת. היום הנה חשוב ציניי אך נראה לי שכדאי לשכלל את התנהלותי-שהייתה נהדרת, על מנת להפיק ממנו עוד-כמו למשל להגדיל אופני ניתוח ולמלאר דיבורים שטוטים מהנשוא. בנוסף, התפקידים שמילאתי היו קשים בצורה... אך השתדלתי לעשות זאת בכבוד. אסיכום, יום שכלל מכל את השמעות שיש בעבודה משטית ואוסף קן חדש לאמידה. נתתי ממנו אך הייתי רוצה להפיק יותר. כדאי להמשיך ולעשות ימים כאלה. פורום מצומצם חשוב מאוד".

❖ "זו פעם ראשונה שאני משתתפת ביום של סימולציות במסגרת אימוני גיוס ההוראה שלי. אדעתי, יום כזה הינו חשוב והכרחי במהלך לימודי הסיטואציות שהוראה שמתבצעת לעצמא לשטח, ולתפקיד בעת מורחב צד ספר. למרות שהתפקיד שלי היה להיות "האמידה שחקנית" ולא שיחקתי בעת מורה שמאמדת עם מצבים שונים, הרגשתי שהאמידה שלי ביום זה הייתה משמעותית ביותר. הן כדי הסיטואציות שבהן

והעובדה ששולח ממוך השתתפות ביום כזה הינם כאים חשובים
אקראית היציאה אבתי הספר".

❖ "אנחנו, התקשיתי להיות בלפקיד השחקנית במהלך כל היום,
אבל... מאוד התחזקו לי שני דברים חשובים:
כאשר הייתי החברה שנלווית אל החברה הדברנית-קאטטי מאוד
שלא אבא שהיא קצת "זנב" יש צורך שימייחסו אליה באופן
אישי".

משובי מסתתפים ומנחים ליום הסימולציות בקורס המנהלים:

❖ "היה מצוין, מרוכז, מוסיף ביותר."

לס כמנהל מכהנת, אמצעי המון מהנימוח של האירועים והחשיבה המשותפת של דרכי פסולה של מנהל.
האופי לכל מנהל, קבוצת התייעצות שכאלה אצדו דוגלים בלתי צפויים ומשימות מורכבות.
אני גאה אם כדאי לחשוב על שינוי הרכבי הקבוצות אקראית הקסם הזאה.
לאחר יום כזה, אני משתכנעת עוד יותר בנחיצות של מפגש חודשי אבולוטי הקורס המסוננים,
אסנציה סימולציות שכאלה על מקרים שיבאו מהשטח, ועוד..."

❖ "הגדה רבה על אמלח הרגשתי שהיום הזה היה סוג של סגירת מעגל."

אמצעו להתבונן בסיננים של מנהלים, בחשיבה מערכתית, במצב ציפורי יחד עם ראייה איזית וזמנות אני לא אולה _____ של תחילת הקורס
ואני מודה לכם על כך"

❖ "היה יום מעניין, מאמלר ודגמל מוסיף ביותר"

❖ "בהחלט היה יום משמעותי - למידה וחוויה משמעותית וחזקה".

ליבה פדגוגית

- היכרות עם יעדי משה"ח ויעדי החמ"ד שהם מקורות ההזנה של המכללה – באמצעות קריאת חומרים ומפגש עם אנשי מפתח.
- הרחבת מעגלי החשיבה עם מרצים וסטודנטים מהמכלל ונציגות משרד החינוך כדי להרחיב את השיתוף.
- איתור ערכי ליבה משותפים על בסיס ערכי הליבה הייחודיים בכל מסלול וחוג.

בתשע"ג עסקנו בחילוף הליבה הפדגוגית במסלולי ההכשרה ובבירור הייחודיות בכל חוג.

בתשע"ד יימשך התהליך של גיבוש הליבה המכללתית.

ניהול הידע הפדגוגי: הקמת אתרי ידע מסלוליים

במכללה מצטבר ידע פדגוגי ודיסציפלינארי רב. על מנת לשמר את הידע ולפתחו הוחלט על הקמת אתרי ידע מסלוליים בשלב ראשון ובהמשך נחשוב על פיתוח אתרי ידע נוספים לשימוש כלל המרצים והסטודנטיות.

פיתוח ליבה פדגוגית משותפת מהווה הזדמנות לחיזוק תהליכי חשיבה שיתופיים במטרה לחלץ מתוך העשייה המגוונת והאיכותית במכללה ערכים משותפים שינחו את העשייה שלנו בהמשך ויהוו מצפן, מגנט ליצירת שפה ותרבות משותפת. זהות חינוכית-פדגוגית קולקטיבית מכללתית הינה ה-D.N.A של המכללה המעורר השראה, התלהבות ויצירתיות ויוצר מצד אחד כיוון מרכזי ומצד שני מאפשר מרחב של ביטוי אישי ייחודי לכל מרצה ולמסלולים וחוגים שונים.

תהליך פיתוח הליבה הפדגוגית הינו תהליך ממושך המתבסס על פיתוח החזון החינוכי בכל מסלול שכבר החל לפני מספר שנים.

שלבי התהליך:

- שיח בכל מסלול ובכל חוג: חילוף ערכי הליבה במסלול ומיפוי הערכים היכולים להיות משותפים וחוצי מסלולים.

התהליך:

- א. בכל מסלול ייבחר אחראי לאתר שירכז את החומרים ויוכל לנהל בקרה מקצועית.
- ב. צוות ההדרכה במסלול יגבש במשותף מבנה לאתר ההדרכה וירכז את החומרים.
- ג. האתר יהיה פתוח לכל מי שמעוניין ויקבל אישור.
- ד. יישמרו גרסאות אחדות לכל תהליך ויירשם תאריך על כל גרסא.

מוזמנים להציע אתרי ידע נוספים

היתרונות בשימור הידע הפדגוגי:

- א. מאפשר צבירת ידע פדגוגי של צוות ההדרכה
- ב. מאפשר שקיפות של התכנונים והתהליכים.
- ג. מסייע בכניסה לתפקיד חדש.
- ד. מסייע בהתמצאות והכוונה עצמית של מרצים וסטודנטים.

שיתוף בעשייה ובידע מקצועי

על שיטת PBL

לכל סוגי הקורסים ולמגוון נושאים לימודיים. הסטודנטים לוקחים אחריות על הלמידה שלהם ומנהלים שיח פורה ביניהם תוך הצגת התוצר אליו הגיעו וסיכום הדברים. המורה רק נוכח, משקיף ומנחה. למידה מסוג זה מחייבת חלוקת עבודה, תכנון זמן ומשאבים, איסוף מידע, חיבור לתכני לימוד, קבלת משוב כיתתי, הכנת תוצרים והצגתם. שיטת PBL מתאימה מאוד לשיתופי פעולה בין המכללות השונות הן דרך המרצים והן דרך הסטודנטים עצמם, לפיתוח קשרי ח"ל ולשיתוף גורמים עם משרד החינוך.

הרווחים למכללה בהנהגת שיטה זו: הכנת הצעות מחקר לקרנות תוצרים בעלי משקל גבוה- ספר, לקט מאמרים, העצמת המכללה כמוסד פדגוגי חדשני וכארגון לומד, יצירת ידע ארגוני, התנסות של הסגל והסטודנטים בתהליכי הוראה –למידה חדשניים, השפעה על תפיסות הסגל והסטודנטים ביחס ללמידה, להערכה ולתפקידו של המורה כמעצב תהליכי למידה.

ביום חמישי, ח' באייר תשע"ג, יצאנו במשלחת קטנה ממכללת שאנן למכללת קיי להתוודע לשיטת PBL בהוראה.

שיטת PBL דוגלת בעקרונות הבאים:

- ✓ אמון – מהנחיית מורה להנחיית תלמיד
 - ✓ שותפות – משיתוף חברתי לשותפות קוגניטיבית.
 - ✓ סקרנות – משאלות מורה פשוטות לשאלות לתלמיד מורכבות.
 - ✓ תוכן – מתוכן פשטני לתוכן מורכב.
- הקורסים בשיטת PBL מאפשרים ביטוי אישי של יכולות הסטודנטים. המורה פחות מעורב כמלמד ומעביר ידע, אלא כמכוון ללמידה עצמאית. התלמידים חוקרים בעצמם נושא מסוים בחלוקה לקבוצות, אחר כך משתפים בתובנות את שאר התלמידים בכיתה ולעיתים אף מכינים תוצר מכל מה שלמדו בשיעור לתערוכה, להקמת אתר בנושא או שיתוף אינטרנטי אחר, או לפרויקט של יוזמה למען הקהילה. שיטת PBL מתאימה

”שכחתי את כל החומר...”

על חרדת מבחנים והדרכים להתמודדות

מירב חמי

מי מאיתנו לא נתקל בסטודנט המרים אלינו את עיניו בייאוש ואומר –
יש לי “בלייק אאוט” אדיר? על תופעת חרדת הבחינות והדרכים להרגעת הסטודנט
כותבת מירב חמי, מרצה לפסיכולוגיה במכללה

האדם הקדמון ביערות הכרמל – הבסיס לחרדת מבחנים

3. אם אני לא אצליח במבחן, אז אני לא אתקבל לעבודה שאני רוצה, ובכלל – לא אצליח בחיים.
 4. אם אני לא אקבל ציון גבוה, כולם יחשבו שאני טיפשה גמורה.
 5. אם אני לא אצליח – אף אחד לא יאהב אותי. לא יהיו לי חברים, לא תהיה לי משפחה.
 6. אני חייבת לעבור את המועד הזה. אני לא אוכל לעשות את זה שוב. פשוט לא אוכל לעמוד בזה.
 7. רק לי זה קשה. הנה, תראי את XXX – היא לא לומדת בכלל, ומצליחה יותר ממני.
 8. אמא שלי מאוד תתאכזב ממני אם אני לא אצליח.
 9. אני נמצאת כאן על תנאי. אני חייבת להוכיח שאני מתאימה לכאן.
- בחברה שלנו, עתידו של אדם נקבע בחלקו על-פי ביצועיו במבחנים. כישלון במבחנים מסכן את מעמדו של האדם – ההצלחה החברתית (והתעסוקתית-כלכלית) תלויה בהצלחה במבחנים השונים שהאדם פוגש בדרכו. לכן מידה מסוימת של לחץ סביב המבחן היא תגובה צפויה ושכיחה. יחד עם זאת, כאשר הלחץ גדול מדי, הוא פוגע בתפקוד והסיכויים להצליח במבחן יורדים.

דמיינו לעצמכם את האדם הקדמון הולך ביערות הכרמל. לפתע, הוא שומע רשרוש בשיחים. הוא שואל את עצמו: מה זה הרשרוש הזה? האם זה מסוכן עבורי?

אחת התשובות שלו הינה כי מדובר בנמר, ולפיכך – הרשרוש אכן מסוכן. מערכת הלחץ האוטומטית שלו מתחילה לפעול: קצב הלב עולה, הדם זורם לשרירי התנועה, חושי הראייה והשמיעה מתחדדים, הנשימה הופכת מהירה ועוד... כל אילו עוזרים מאוד לאדם הקדמון להילחם בנמר, להימלט מהנמר או לקפוא ללא תנועה. אילו תגובות שהתפתחו אצל האדם על מנת לעזור לו לשרוד.

בדומה לאדם הקדמון השומע רשרוש בשיחים, סטודנטית הניצבת מול מבחן שואלת את עצמה מה זה המבחן הזה והאם הוא מסוכן עבורי?

מדוע מבחנים נתפסים כמסוכנים?

סטודנטיות שסובלות מחרדת מבחנים אומרות לעצמן אחד (או יותר) מהדברים הבאים (ואחרים, כמובן):

1. אני מוכרחה להוציא 100. אם לא- זה אומר שאני חסרת ערך.
2. אם אני לא אצליח להגיע לציון שלי בפעם הזאת, אז אין סיכוי שאני אצליח אי פעם.

תגובות הלחץ השונות בחרדת מבחנים

סטודנטיות שחוות חרדת מבחנים מציגות התנהגויות דומות לאדם הקדמון. ישנם מאפיינים המשותפים לכל התגובות, כגון:

- קשיי שינה	- דפיקות לב מואצות
- קשיי אכילה ועיכול, בחילות	- נשימות מוגברות, מהירות ושטחיות
- קשיי ריכוז וחשיבה	- הזעה
- חוסר שקט פיזי, פרפרים בבטן	- סחרחורת
- מתח שרירים גבוה (שרירים תפוסים)	- כאבי ראש
- רגישות גבוהה לריחות, קולות, תנועות...	- כאבי בטן
- תנועיות יתר או העדר תנועיות	- רעד
- עייפות, חולשה גופנית	

ישנם הבדלים בין צורות התגובה השונות, הבאים לידי ביטוי במחשבות, רגשות והתנהגויות.

צורה היבט תגובה	לחימה	ברירה	קפיאה
מחשבות	"אני אצלח את החינה" תחושה שהמבחנים הם מלחמה ממושכת, המתשה מאוד את הסטודנטית	"אני לא אצלח, עדיף לדחות" תחושה שאין סיכוי להתמודד ולכן עדיף לדחות את הבחינה	"שזה יעזור מהר ואם אינני מאוס נאף" תחושה שאין סיכוי להצליח, ועדיף ל"גמור עם זה" מהר
רגשות	כעס, תסכול, "עצבים"	פחד, חוסר אמן עצמי, אשמה	פחד, תחושת חוסר מסוגלות, ייאוש, דיכאון (עצב)
התנהגויות	הגעה למבחן לחץ גבוה על העיפרון תנועיות גבוהה במבחן קושי להבין את השאלות כעס וצעקות במבחן מחיקות רבות	ניסיון לדחיית המבחן, להמיר בעבודה... לקיחת אחריות רבה בתחומים אחרים (מונע "פינוי זמן" למבחן) מחשבות "נודדות" הגשה מהירה וחלקית של המבחן עצמו	בהייה במבחן קושי לקרוא, להבין, לזכור (בלאק- אאוט) ניצול כל הזמן לבחינה, אך עשייה מועטה בזמן זה

כיצד ניתן להפחית חרדת מבחנים? (על קצה המזלג)

משום ששיטות הלמידה אינן טובות. חשוב לתכנן את הזמן כראוי, להבין מה שיטות הלימוד המתאימות ומה סגנון הלמידה האפקטיבי (לבד או עם חברות? בקריאה, כתיבה, שמיעה, נגינה...?).

טיפ למורה: בקשי מהסטודנטית לבחור שאלה קלה ולהתחיל לענות ממנה; הציעי לה לענות בעל-פה על השאלה, ורק לאחר מכן להתפנות לכתיבה; אפשרי לסטודנטית לכתוב את תשובה הנכונה (במבחן אמריקאי) גם אם אינה יודעת לבחור מה נכון מבין האפשרויות....

- שיטות רגשיות: טיפול בקשיים הרגשיים הנובעים מהחרדה, כגון כעס, האשמת אחרים, דימוי עצמי נמוך, התמודדות לא אפקטיבית עם תסכול ועוד. יש להיעזר בגורם מקצועי לטיפול רגשי.

טיפ למורה: הכילי את רגשותיה של הסטודנטית ותני לגיטימציה לכעס, תסכול, ייאוש באמצעות אמירות כמו "אני מבינה שקשה לך יותר ממה שחשבת. אני בטוחה שתצליחי טוב יותר לאחר שתניחי את הכעס / אכזבה בצד"; הביני כי הרגשות הקשים אינם מכוונים כלפיך, אלא תגובה ללחץ...

- שיטות מחשבתיות: התמודדות עם המחשבות המעכבות (המשפטים שסטודנטיות אומרות) והפיכתן למחשבות מקדמות. למשל, במקום "אם אני לא אקבל ציון גבוה, כולם יחשבו שאני טיפשה גמורה" לומר "גם אם אקבל ציון נמוך ממה שרציתי – אנשים שאוהבים אותי באמת ימשיכו להעריך אותי".

טיפ למורה: אמרי לסטודנטית שהתוצאה במבחן לא קובעת את גורלה; יש מועד ב' לשיפור; זה רק קורס אחד מבין רבים; חשוב להתרכז במבחן, ולדאוג לתוצאות כשהן יגיעו....

- שיטות גופניות: אימוץ התנהגויות שמפחיתות לחץ כגון ריצה, אכילה מאוזנת, יוגה, תרגול נשימות, מדיטציה, דמיון מודרך, כיווץ שרירים ועוד. אפשר להכניסן כחלק קבוע מהיום וגם במהלך המבחן.

טיפ למורה: עזרי לסטודנטית לנשום בצורה רגועה, נשימות עמוקות וסדורות; הציעי לה לבצע כיווץ והרפיית שרירים; בקשי ממנה להניח את העיפרון ולהתרכז בנשימות, ורק לאחר מכן לשוב למבחן.

- שיטות התנהגותיות: אימוץ שיטות למידה אפקטיביות לקראת המבחן. ייתכן כי החרדה אמיתית,

פרשנות אישית לחופט אקדמי

ליאורה נוטוב

על שיעור יוצא דופן במתמטיקה הקטור ליום השואה

במאמר קצר זה אציג פעילות קצרה בנושא השואה כאשר עוצמת האירוע מוצג מהיבט של המחשת המספרים עליהם אנחנו מדברים כה הרבה ביום זה. תחילה אציג את הפעילות אותה פתחתי עבור תלמידים (נוטוב, בדפוס) אך מצאתי שהינה מתאימה לכל הגילאים ולאחר מכן ארכז את תגובות הסטודנטים לפעילות.

המוטיבציה לבניית הפעילות הייתה המחשת השואה לילדים יהודיים בני עשר שהגיעו לבית-ספר של יום שישי בבית כנסת בעיר קטנה בקנדה. ילדים אלה, לעומת ילדים ישראלים, לא חשופים לנושא זה מגיל אפס, ובאופן כללי חייתי בקנדה רק שנה אחת כך שקשה לי לשפוט עד כמה הם חשופים לנושא באופן כללי. החלטתי להתחבר לנושא השואה ולקורבנותיה, דרך תחום הדעת שלי – מתמטיקה, היות ואני מאמינה כי לא משנה איזה דיסציפלינה מלמדים, תמיד יש מקום לחינוך לערכים. נקודת המוצא לבניית פעילות הייתה משפט שאמרה פעם חברה ללימודים בטכניון: "אני לא מבינה את משמעות המספר שישה מיליון". לפני ששמעתי אותה אומרת משפט זה, לא העליתי על דעתי לחשוב על משמעות המספר 6,000,000, את משמעות מספר זה, איך יכולים ילדים בני 10 או 13 או 18 להבין זאת? המשימה הראשונה שלי בשיעור על השואה הייתה – לנסות ולהמחיש מספרים. המשימה השנייה הייתה להמחיש את משמעות הזוועות שהתרחשו במהלך תקופת השואה.

שמי ליאורה נוטוב ובמשך 20 שנה לימדתי מתמטיקה בתיכון ובחט"ב. לאחר כ-10 שנים במקצוע מנהל בית-ספר הזמין אותי לחדרו וביקש ממני לקחת על עצמי חינוך של כיתת מב"ר. למען האמת הסכמתי לכך ממש לא ברצון. ממש לא ידעתי שהרפתקה זו תשנה את חיי. אותה כיתת מב"ר חנכתי במשך 3 שנים, ליוויתי אותם מכיתה י' ועד י"ב. בתום 3 שנים אלה הבנתי שלמרות שיש לי תואר ראשון במתמטיקה שימושית ותואר שני בהוראת מתמטיקה, שכמחנכת כיתה חסרות לי מיומנויות שנדרשות בתפקיד זה. כשמנהלת בית הספר פנתה אלי שוב בבקשה לחנך כיתת מב"ר נוספת, החלטתי להשלים את הידע שחסר לי על ידי שיחות עם מחנכי אחרים. כך, מבלי להתכוון משיחות אלה נולד הספר "מחנכת בע"מ". בעקבות ספר זה חזרתי לאקדמיה ועשיתי עבודת דוקטוראט במסגרתה חקרתי את התפקיד חינוך כיתה. היום אני מרצה למתמטיקה, מנהל החינוך ושיטות מחקר.

את המאמר המוצג כתבתי לכתב-עת למורי מתמטיקה ואחת המבקרות של המאמר הייתה ברכה סגליס. היא זו שהציעה לי לכתוב לעלון המכללה.

"אז מה צריך ללמד בהכשרת מורים? לכאורה זוהי שאלה טריוויאלית – יש סילבוס הקורס, שקיבל אישור של המועצה להשכלה גבוהה, אבל.... ערב יום השואה והגבורה מצאתי את עצמי מתלבטת בשאלה זו. האם אני מלמדת שיעור רגיל או מותר לי "לגנוב" 10 דקות מהשיעור ולהתייחס ליום השואה. כשהייתי מורה בבית-הספר, לא הייתה לי כל התלבטות – התשובה הייתה ברורה, אם יש לי מה לתרום לפיתוח האישיות של התלמידים, אז כן, מותר לי לשלב נושא חשוב זה גם בשיעור מתמטיקה. אבל במכללה...? ואיך הסטודנטים יגיבו...?"

החלטתי שאני מורה, ויום זה חשוב לי ואם כבר נתנו לי מנדט להיות חלק מהכשרת מורים אז השיעור החשוב ביותר שאני יכולה ללמד את הסטודנטים הוא: תמצאו משהו שבאמת חשוב לכם ותקדישו לעניין זה מאמץ וזמן, גם אם תדרשו לשלם על כך מחיר. וכך, בכל קורס אותו אני מלמדת בערב יום השואה אני מקדישה 10 דקות אחרונות של השיעור לנושא זה."

מערך השיעור: פעילות מתמטית קצרה, להמחשת עוצמת השואה

כעת הכל מוכן. המספרים על הלוח. הפעילות המתמטית אינה מסובכת ואינה דורשת קישורים מיוחדים, ומרגע זה מתחיל החיבור המורכב והכואב אל המשמעות שהמספרים התמימים קבלו באותה התקופה. אני מבקשת מהנוכחים לדמיין שכל קו מייצג בן אדם... לפני למלה מ-70 שנה, מול קו כזה, עמד אדם אחר שתפקידו המוצהר היה להרוג כמה שאפשר יותר אנשים בפרק זמן כמה שאפשר יותר קצר.

המעבר משגרה לפעילות על השואה מאוד חד. הכיתה משתתקת ברגע אחד. הנוכחים, צעירים או מבוגרים, מסתכלים על הקווים התמימים ועל המספרים התמימים שעל הלוח בצורה אחרת לגמרי. אם הנוכחים רוצים להגיד משהו, אני מאפשרת להם, אבל לרוב אני זו שמדברת על המתמטיקה שהייתה בשואה, על התלאות שעברה סבתא שלי עם התינוקת שלה (אמא שלי), על קרוב למחצית המשפחה שפשוט נמחקה.

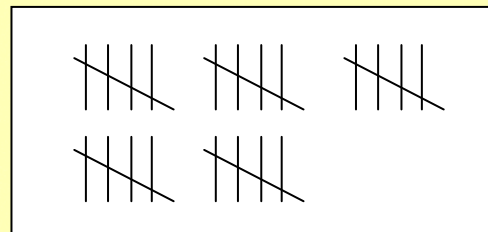
לימדתי שיעור זה עשרות פעמים, לפעמים כמה פעמים ברציפות באותו היום, לקהלים שונים, כולל כיתות שלא הכרתי לפני כן ובקשתי ללמד ביום זה בלבד. היו כיתות שלא רצו לצאת להפסקה ברגע שנשמע הצלצול ובקשו להמשיך לדבר, היו תלמידים צעירים שצחקו ממבוכה, והיו אנשים מבוגרים שיצאו עם עיניים לחות, ואפילו היו סטודנטים לא יהודים בשיעור זה שהתחברו לחוויה והודו בפני שזו הפעם הראשונה שהצליחו להתחבר לנושא שכלל לא נוגע להם.

שיעור זה לימדתי גם כאן במכללה ב-7.4.2013. לפני השיעור התלבטתי ארוכות אם זה נכון לעשות במכללה זו, הרי אני לא רק מרצה חדשה כאן אלא אני גם כל כך זרה כאן. זה המפגש הראשון שלי עם אוכלוסייה דתית-לאומית ב"טריטוריה" שלהם ולא שלי. אינני מודעת לכל החוקים ולכל הרגישויות של אוכלוסייה זו. אבל... ה"אני מאמין" שלי גבר על החששות והחלטתי כן להקדיש לזה זמן בכל אחד משלושת הקורסים שלי.

באותו היום יצאתי עם הרגשה קשה מהמכללה. הסטודנטיות לא הגיבו. הן הסתכלו עלי בעיניים שלא הצלחתי לקרוא. לא הצלחתי להבין עם "הגעתי" אליהן ואם זה היה נכון לעמוד כל כך חשופה ולהפוך ליותר זרה ויותר מרוחקת. קרן האור היחידה היו סטודנטיות

חשוב לנהל את השיעור בצורה רגילה, לפי התכנון. ב-10 דקות אחרונות של השיעור לבקש להניח את הכל ולהוציא דפים. המשימה של הלומדים היא לצייר כמה שיותר קווים במשך דקה או יותר, כמה שאפשר יותר קווים, כמודגם באיור 1. ציור קווים באופן זה מאפשר ספירה מאוד מהירה ונוחה: 5, 10, 15, 20 וכך הלאה.

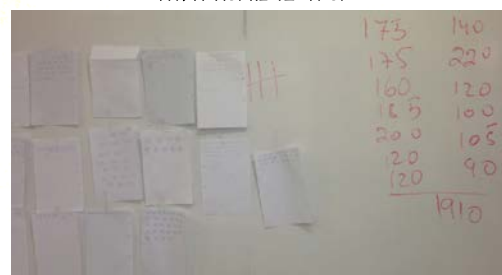
איור 1: ציור קווים

אני חייבת לציין כי בשלב זה אני רואה מבטים תמוהים ושומעת בדיחות ותהיות לגבי מצב הרוח שלי והכוונות הנסתרות. אני עומדת עם חיוך קל, לא מגיבה, מבקשת מכולם פשוט לבצע את המשימה ומעודדת אותם לצייר כמה שיותר קווים. אני מנצלת זמן זה להכנת רצועות צלוטייפ (אני מדביקה רצועות אלה על דופן השולחן), והכי חשוב, מוחקת את הלוח כך שיהיה מבריק.

בגמר פרק הזמן שהוכרז עליו מראש, אני מבקשת מכל אחד לספור כמה קווים הצליח לצייר. אני מחלקת את הלוח לשני חלקים: בחלק אחד אני רושמת את המספרים שהנוכחים אומרים לי; ובמקביל, אני מבקשת מכמה מתנדבים שיאספו את הדפים מכולם ויתלו אותם בחלק השני של הלוח. אני תולה את כל הדפים עם הקווים שציירו הלומדים, אחד ליד השני. ברגע שהדפים תלויים ורשימת המספרים מוכנה, אני מבקשת מאחד הלומדים לחשב כמה קווים בסך הכל הצליחו לצייר במאמץ משותף כל הנוכחים בזמן שעמד לרשותם. בממוצע כל אחד מצייר כ-130 קווים וסך כל מספר הקווים תלוי בגודל הקבוצה. באיור 2 ניתן לראות איך נראה הלוח בשלב זה.

איור 2: מראה הלוח

מהסבות אקדמיים שהודו לי בגמר השיעור על הפעילות. אבל הן "מהקהל שלי", אילו היו מגיבות אחרת, הייתי מאוד מופתעת ומאוכזבת. הן ציינו כי הייתי היחידה שהתייחסה לנושא זה.

שבוע לאחר מכן הגעתי למכללה עם רגשות מעורבים. כשעברתי בפרוזדור אחת הסטודנטיות עצרה אותי ואמרה לי: "את לא יודעת מה עשית לי". היא ספרה כי כבר שבוע היא מסתובבת עם הרגשה כל כך רעה בעקבות הפעילות על השואה. היא אמרה כי סיפרה על הפעילות בבית להוריה ובבית המדרש לכל הנמצאים שם. התעניינתי למה היא מרגישה רע בקשר לפעילות. לקח לה מספר דקות ואז היא אמרה כי כאשר בקשתי לצייר כמה שיותר קווים ועודדתי אותן לעשות זאת, היא כתלמידה חרוצה ניסתה לבצע את המשימה על הצד הטוב ביותר, ואז הפרוש שניתן ל"מצטיינים" במשימה זו העמיד אותה במקום לא נעים. התנצלתי על כך שגרמתי לה טראומה וסיפרתי לה על ההתלבטות שהייתה לי בקשר לפעילות זו. שאלתי לדעתה אם החלטה שלי הייתה נכונה. היא התלבטה והיה לה מאוד קשה להגיד לי אם נהגתי נכון.

אחת הסטודנטיות מהסבות סיפרה בשיעור כי עשתה פעילות זו בכיתה והתלמידים החלו לחשב כמה ילדים

יש בבית-ספר וכמה בתי ספר על יושביהם צריך היה להרוס כדי להגיע למספרים שמדברים עליהם ביום זה.

סטודנטית נוספת נגשה אלי בתום השיעור ושאלה אם אני מכירה ספרות בנושא שילוב ערכים בהוראת מתמטיקה. היא החליטה לפנות אלי כי זו הפעם הראשונה שחוותה הלכה למעשה שילוב של הוראת ערכים בשיעורי מתמטיקה. ניצלתי את ההזדמנות ושאלתי אותה מה חשבה על הפעילות ואם לדעתה היה לפעילות זו מקום בשיעור. היא אמרה שבהחלט כן. ואז שאלתי מדוע היא לא הגיבה. תשובתה הייתה פשוטה – הייתי המומה.

אני תמיד מתרגשת לפני שיעור זה. בשבילי, שיעור זה, הוא שיעור מתמטיקה המשמעותי ביותר שאני מלמדת במשך שנת הלימודים. גם לאחר 15 שנים שאני מלמדת אותו, תגובות המשתתפים מרגשות ומפתיעות אותי. זה שיעור לא פשוט ואני זקוקה להרבה כוחות לפעילות שאורכת כ- 10 דקות בלבד, אבל המאמץ שווה. וכן, תודה על החופש האקדמי שמאפשר לי להביע את ה"אני מאמין שלי".

מקורות

נוטוב, ל' (בדפוס). פעילות מתמטית קצרה, להמחשת עוצמת השואה, מספר חזק 2000.

תרומתם של היבטים רגשיים-מוטיבציוניים להבנת הנקרא

רונן קספרסקי

אני מגדיר את עצמי כחוקר היבטים רגשיים שקשורים ללמידה, אך לפני שאתחיל להסביר על ממצאי המחקרים שעשיתי בתחום, אני רוצה לשתף בכמה ציטוטים שהובילו אותי להתעניין בתחום הרגשי שקשור ללמידה:

"ההתכנסות המשפחתית, הישיבה המשותפת סביב השולחן והידיעה שגם הפעם יגיע תורי לקרוא בהגדה ... רק מקווה שהסבב האין סופי הזה ייגמר ... כל סדר (פסח) אותה הרגשה, הפחד המשתק...." (כתבה סטודנטית לקוית למידה).

"מאבק יומיומי בבית הספר עם הקריאה, עם הכתיבה, עם הבחינות ובעיקר עם המורים שלא קיבלו את העובדה שיש לי קשיים אמיתיים, שאני לא תלמיד רגיל." (עמלה, עינת. "לקוי הלמידה ו"המורה לחיים")

ציטוטים דומים לאלו הובילו אותי להתעניין ולחקור את ההשפעה של אספקטים רגשיים שקשורים לקריאה (כמו,

לאחרונה פנו אלי עורכות העלון בבקשה לפרסם ממצאים מתוך עבודת הדוקטורט בעלון הסגל של המכללה. שמחתי מאוד על ההזדמנות אך נדמה לי שחבל לוותר על הזדמנות להציג את עצמי למי מאנשי הסגל שעדיין לא מכיר אותי שכן במקרה שלי קשה להפריד בין תחום המחקר שבו אני עוסק לבין הרקע ממנו אני בא.

על רגל אחת, את לימודי התואר הראשון סיימתי באקדמיה למוסיקה בירושלים במגמת ביצוע בהתמחות בנגינה (גיטרה ג'אז), אבל זה נושא לכתבה לגמרי אחרת. מיד לאחר לימודי המוסיקה, נרשמתי ללימודי תואר השני בחוג לקויות למידה וסיימתי כמצטיין הדיקאנט. כיום אני סטודנט בשלב ב' לתואר שלישי בתוכנית לדוקטורנטים מצטיינים בפקולטה לחינוך בהנחייתן של שתי חוקרות מובילות בתחום לקויות הלמידה, פרופ' מיכל שני וד"ר תמי קציר.

דימוי עצמי בקריאה ובטחון עצמי בביצוע מטלות קריאה) על התפקוד בתחום הבנת הנקרא.

במחקר התיזה, בודדתי את תרומתם של משתנים קוגניטיביים כמו חשיבה מילולית ומדדי קריאה בסיסיים, בכדי לבדוק האם הגורמים הרגשיים משפיעים על התפקוד בהבנת הנקרא מעבר לקוגניציה. המחקר אושש את ההשערה המרכזית לפיה אספקטים רגשיים שקשורים לקריאה (כמו, דימוי עצמי בקריאה ובטחון עצמי בביצוע מטלות קריאה) מסבירים אחוז מובהק מהשונות בהבנת הנקרא גם לאחר ששולטים על מדדים קוגניטיביים ויכולות פענוח. הממצאים שיקפו באופן ברור מאוד איך קוראים מתקשים שמאמינים ביכולתם להצליח, מתמידים ומתגברים על קשיי הדרך ולמעשה מצליחים לבצע הרבה מעבר לכישורי הקריאה שלהם. לאור הממצאים ממחקר התיזה, הצעד הבא מבחינתי היה לגשש אחר דרכים לשקם תפיסתיות שליליות בקרב קוראים מתקשים.

אז מה עשיתי? לקחתי הפסקה של שנתיים מהמחקר ומהלימודים ויצאתי לשטח. באותה תקופה התחלתי לעבוד כמנחה בפרויקט לקידום יכולות הקריאה בקרב תלמידים מתקשים, מטעם "מרכז ספרא לחקר המוח בלקויות למידה", אוניברסיטת חיפה. במסגרת התפקיד, עבדתי עם קבוצות של מתקשים בקריאה במספר בתי-ספר באזורים טעוני טיפוח בחיפה ("דרור", "זרעאליה", "גבריאלי"). ליבת הפרויקט הייתה תוכנית התערבות לשיפור שטף הקריאה (Reading Accelerated Program,)

(RAP, Breznits & Nevat, 2004) בה התלמידים התאמנו פעמיים בשבוע לאורך שנת הלימודים. בסוף כל שנה, ראיינו את הקוראים שהשתתפו בתוכנית ואת מוריהם - ובאופן גורף, כמעט כולם דיווחו על שיפור באספקטים רגשיים שקשורים לקריאה. משפטים כמו "עד עכשיו לא קראתי ועכשיו אני יכול" עלו מכל כך הרבה ילדים בתום השנה. באופן כמעט ישיר וללא דחייה נוספת, נרשמתי ללימודי הדוקטורט כאשר הרגשתי שאני מוכרח לבדוק בכלים אמפיריים את ההשפעה של תוכנית ההתערבות הזו על אספקטים רגשיים של הקורא.

מחקר הפיילוט בחן האם תוכנית התערבות הממוקדת בשטף קריאה (Breznits & Nevat, 2004) תקדם תהליכי קריאה ותפיסה עצמית של יכולת קריאה. במחקר השתתפו שתי כיתות ג' מבית-ספר בצפון הארץ (45 במספר), להם הועברו מדדים לפני ואחרי תוכנית ההתערבות אשר כללה 30 אימונים בני 45 דקות. הממצאים הצביעו על כך שיפור מובהק אצל הקוראים המתקשים במדדי הקריאה והבנת הנקרא, ומבחינתי, הממצא החשוב יותר הוא שנמצא שיפור גם במדדים הרגשיים שקשורים לקריאה. תוצאות המחקר המקדים הוצגו בכנס הבינלאומי IARLD (International Academy for Research in LD) שהתקיים באיטליה, בחודש יוני אשתקד.

בנק הזמן הנוכחית, אני בעיצומו של איסוף הנתונים למחקר הגדול שאת ממצאיו אשמח לשתף בעתיד, לאחר שאנחת אותם.

קורס לתוכנית המצוינות: למידה חוץ כיתתית משמעותית

בעזרת גינה מקראית בית-ספרית

ד"ר דוד שניאור

קבלת אחריות, עבודת צוות ועוד. כדי שהסטודנטיות תוכלנה להשתמש בתכני הקורס עם יציאתן לשדה ההוראה, היה צורך שהן עצמן תעבורנה את החוויה. לשם כך, מסגרת הוראת הקורס הייתה שונה מההוראה הפרונטלית, וכללה: הוראה בעזרת דיון, למידה עצמית בעזרת הנחייה בספרייה ובהתכתבות במייל, עבודת צוות וכמובן... בניית גינה בפועל. ראש המכללה עודד את מסגרת הקורס וסייע לנו בהקמת הגינה המקראית בכניסה למכללה. יש לציין שהסטודנטיות שיתפו פעולה לאורך כל הקורס ובמיוחד בחלק המעשי של בניית הגינה: מלבד שתילה, ניכוש עשבים וגזום, הבנות למדו לבנות

נתבקשתי ע"י רחל שפיגל להציע קורס ייחודי לתלמידות תכנית המצוינות, המשלב חינוך ומקרא. מניסיוני כמורה לתנ"ך במסגרות חינוכיות שונות, נוכחתי כי קיים פער תרבותי עצום בין התלמידים לבין הריאליה המקראית השזורה בתנ"ך. זמן רב מוקדש בשיעורים להסבר על צמחים, פולחן, חקלאות וחיי היומיום בתקופת התנ"ך, כדי להבין כיאות את הסיפורים ואת עולם הדימויים המקראי. הרצון שלי היה לרתום משאב שקיים בכל בית-ספר – גינה, כדי להעשיר ולהעמיק את לימוד התנ"ך, ויחד עם זאת לנצל את היציאה מד' אמות של הכיתה, לתכנים פדגוגיים, המתבקשים מעצם הפעילות החוץ-כיתתית, כמו: פיתוח מנהיגות, למידה בעזרת תהליך,

טרסה ("מדרגה") תוך שימוש בבטון, הכנת תשתית ההשקיה ועוד.

מבחינה עיונית, הסטודנטיות מסיימות בימים אלו להפיק חוברת אשר כוללת הן את התכנים הפדגוגיים הנלווים ללמידה החוץ-כיתתית והן תיאור של צמחי התנ"ך, הכולל: דרכי זיהוי הצמח, תכונות בולטות של הצמח והמלצות היכן לשתול אותו בגינה הבית ספרית. מלבד עיצוב מחודש של גינת המכללה והידע שנוסף לבנות בעקבות הקורס, אני מאמין שבתי ספר יוכלו לעשות

[מצ"ב סרטון הפעילות בגינה המקראית](#)

[בגלריה שבאתר המכללה הועלו תמונות נוספות מפעילות זו](#)

מפרי עטנו

תחמושת קלה – מרשמינו של חייל בהר הצופים הנצור

ד"ר יהושפט נבו

לפתע קבל הודעה להתייצב לשרות. בשעת בין הערביים הגיעה משאית צבאית ואספה את חברי הגרעין העולים להר. דניאל כבר עמד לעלות על יצועו כשהוא מוצא פיצוי בתפקיד העגלונות, כשנשמע טרטור המשאית הצבאית. שמשי האפסנאי הגדודי הגיע לסיבוב משקים, להחלפת ציוד ובגדי עבודה. בידו הוראה לאסוף את דניאל והביאו למחנה הגדוד. את מרבית הלילה עשה דניאל בסיבוב בין מחלקות הנח"ל הפזורות בקבוצי העמק, ספון בחשכת המשאית, בין שקי גרביים וערמות כביסה. חוויה שהנאתה מוטלת בספק. בדרך כלל מי שנזדמן לנסיעה כזו, מרשה לעצמו "להחליק" לתרמילו מכל טוב המשאית, מורה לעצמו היתר לעשות זאת, חלף עבודתו כעוזר לאפסנאי לפרוק ולטעון ציוד.

בדרך זו, עושות כמה מגבות את דרכן מהשק הגדול אל התרמיל הקטן. המהדרים לא יקפחו גם ערמת הגרביים ושאר פריטי ציוד שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה. גם על דניאל עברו הרהורי עבירה, והיצר הרע, כידוע, סנגורים רבים לו: "לקחוני ללא הודעה מוקדמת. לא הספקתי להתכונן. לא עשיתי כביסה", וכיוצא באילו

"מחר אתה עגלון, דניאל", אמר סדרן העבודה של הגרעין לעת ערב. דניאל ציפה להודעה זו. עגלונות היא משאת נפשם של כל חברי הגרעין, אחרי טרקטור כמובן. עם ערב מקבל העגלון פתק מסדרן העבודה ובו הוראות עבודה למחר: להביא שני כדי חלב מהרפת למטבח, להוציא ארוחת בוקר לנוטעים העושים מלאכתם הרחק מהבית. משנה חשיבות לעגלון בקבוץ. יושב הוא על דוכן העגלה מורם מעם, יומו מלא עניין. הכל מצפים לבואו והכל תלויים בו. אם יאחר הוא את מזונם של הנוטעים, נמצא גורם הוא חסרון כרס לחבורה של עמלים. "גבר רעב נוטה למצבי רוח", מורגל בפיה של חסיה האקונומית, ועליו לדייק. בשעה 10.00 טוען הוא על עגלתו ארגזי ביצים ומובילים לתנובה ביישוב הסמוך. דניאל הבין מה טעם ראה סדרן העבודה לשבצו בעגלונות, תפקיד שהוא הסדרן שומר לעצמו, שכר טרחה על עבודתו המסורה בסידור העבודה.

עם בוקר יצאו מחצית מחברי הגרעין, בעלי הכושר הקרבי, לפעילות מבצעית בהר הצופים. הנחלאים זומנו לפי צו. דניאל היה אמור לחכות לתורו בעוד חודש, אולם

טיעונים. כל הלילה שרה דניאל עם מצפונה וגם יכול לו. לפנות בוקר התעשת הלה ונחל ניצחון חלקי, שבמהלכו התפטר דניאל עם מצפונה. במסגרת "עיסקא" זו, שלף דניאל שלושה זוגות גרביים משקם, ובמקומם "זיכה" את הערימה בשלושה זוגות משומשים. לימים החזיר דניאל לצה"ל את הנזק בתוספת חומש.

שלושה ימים עשו בבסיס. בהתאם להסכמי שביתת הנשק משנת 1949, נשאר הר הצופים מובלעת ישראלית בתוך טריטוריה ירדנית. אחת לשבועיים תעלה שיירה של שוטרים [ולא חיילים, כיוון שהמקום היה אזור מפורז], ותחזיר לארץ את המשמר הוותיק. ככלל, הקפאו הסכמי שביתת הנשק את קווי החזית בכל גבולות הארץ, כפי שהיה עם תום מלחמת השחרור. בהר הצופים הוקפאו גם סוגי הנשק וכלי התחבורה. השוטרים הורשו לשאת אך ורק כלי נשק ישנים, רובים אנגלים וסטנים, שהיו בשרות בשנת תש"ח. עיקר האימון לקראת העלייה להר, כלל שימוש במקלע ברן, והנשק האישי הנ"ל.

את האימון קיימו במחנה שנלר שבירושלים. עם שחר הגיעו המשוריינים. היו אלו שני משוריינים עתיקי יומין ששימשו את השיירות לירושלים בתש"ח. משהו מעציב אך מלא הוד, היה בשני ישישים יצוקי פלדה אלו, משוני צורה אך איתנים על ארבעת אופניהם. גאים במעמדם ובתפקודם, בשעה שבני דורם נחים כבר מזמן במוזיאונים, או משולדים בזעקה אילמת בואך שער הגיא. מחלקת ההר לבושה במדי משטרה, נדחסת לתוכם, כשמאחור משאיות ההספקה. בשער מנדלבאום, היא נקודת הגבול בין ישראל לירדן, נעצרת השיירה לביקורת קפדנית. מחפשים בעיקר נשק מודרני האסור בכניסה להר. לאמתו של דבר נשק חדש הוחדר להר בדרכים עלומות, שאודותם נרקמו סיפורים ואגדות, שנשארו עלומות עד היום.

במקום זה נכנס למשורייני חייל ירדני חמוש בסטן, מוכן לחסל את המחלקה אם רק יעשו צעד בלתי נכון. אולם אל דאגה, כמה מגברתני החבורה ניצבים בסמוך אליו, מוכנים לשסעו כדג אם רק יזיז את נשקו.

השעה שעת חצות. יד חברית מעירה את דניאל לשמירה. דניאל פוקח את עיניו. בחוץ קור מקפיא של ירושלים בחורף. דניאל יוצא אל עמדת השמירה, נזכר בדברי ה"מלך", הוא מפקד ההר, שאמר בשיחת הפתיחה: "תהיינה לכם שעות שינה מעטות. אבל אתם צעירים ותתגברו". אוזניו של דניאל כרויות. רחש נשמע במעלה

הדרך. דניאל צועק "עצור" ו"אמור סיסמא", ומקבל תשובה בעברית. אין זה ירדני ואף לא מסתנן אחר, אלא הקצין התורן שבא לבדוק שמירה. החברים כבר למדו שסכנתו של הקצין התורן רבה פי כמה מחשש למסתננים. המשמעת בהר הייתה קפדנית באופן מוגזם. כל הפרת משמעת קלה הייתה כרוכה במשפט ובמעצר. שעות השמירה הארוכות הותירו לדניאל לילה קצר. צריך הוא להשכים קום אל עמדת תצפית יום. דניאל יושב בעמדת התצפית. מראה מרהיב נגלה לעיניו. כל מדבר יהודה על גבעותיו החשופות. לא הרחק מכאן הכפר ענתות מולדתו של ירמיהו הנביא. אנשי התצפית אמורים לעקוב אחרי תנועת כלי רכב של הלגיון הירדני העושות דרכן לכיוון יריחו. דניאל חש במלוא האחריות הרובצת על כתפיו. חוצץ הוא בגופו בין מדינת ישראל לארץ האויב. בטחון המדינה מופקד בידיו. הסכמי שביתת הנשק הותירו את הכפר הערבי עיסויה הסמוך להר הצופים, בשטח ישראל. לימים החדיר הלגיון הירדני את אנשיו ותפש את הכפר. לאחר דין ודברים בוועדת שביתת הנשק, הוחלט להשאיר את הלגיון הירדני בכפר, אולם כיתת משמר ישראלית תורשה לערוך סיור בכל יום ברחובות הכפר לוודא ריבונות ישראל. בשעת צהרים חצה הפטרול את הגדר לכיוון הכפר עיסויה. הכל חשים במתח הביטחוני. מסלול הפטרול מטווח על ידי צלפים ומכוונות ירייה. בכל רגע עלולים לפתוח באש על הסיור. אנשי המשמר נושאים רובים אנגלים וסטנים. דניאל נושא מקלע ברן. שנים רבות לא ערכו ניסוי כלים בנשק זה. מי יודע אם בכלל יפעל בשעת הצורך. ביציאה מההר, נצטוו דניאל לתפוש גבעה החולשת על המסלול ואם יהיה צורך, אם תיפתח אש על המשמר, אמור הוא לתת לחבריו חיפוי ולחלצם. דניאל שוכב על אדמת הסלעים. קת הברן צמודה לכתפו. נותן דעתו למחסנית דמוית חצי הסהר הבולטת כלפי מעלה. המראה נראה מוכר. נזכר הוא בימי ילדותו הרחוקים. משפחתו גרה בקצה המושבה בין שדות ופרדסים. בימים של טרום המדינה, חברי ההגנה היו מתאמנים שם בנשק בלתי לגאלי, הרחק מעיניהם הבולשות של הבריטים. אביו של דניאל שהתאמן עם חבריו, נהג להזמין אחרי שעות האימונים לנוח בביתם. הנשק היה מונח על רצפת החדר לעיני דניאל. בוקר אחד התעוררו בני המשפחה ומצאו עצמם מוקפים בשריוניות של הצבא הבריטי על נושאי הגייסות היו מורכבים ברנים, כדוגמת זה שעם דניאל כעת. הבית בקצה המושבה, המוקף בפרדסים, נחשד על ידי הבריטים, שערכו בסביבתו חיפושי נשק כל אותו היום. אביו של דניאל היה מוטרד, וסיבות טובות היו לו לכך. עד היום

זוכר דניאל בסיפוק, איך זכה בעוצר פרטי של האימפריה הבריטית.

לעת ערב, לקראת שמירת לילה, מוצאים ממחבואם כלי נשק חדישים, אשר באופן רשמי אסור שימצאו בהר. ביום הם חבויים, הרחק מעיניהם הבולשות של משקיפי האו"ם המסתובבים בהר. עם בוקר, הם מוחזרים למחבואם. בוקר אחד, בטרם יבחינו בין תכלת ללבן, נצטוו דניאל להחזיר את כלי הנשק הללו למחסן. עמוס במקלע ובארגז פעולה, החל תועה במסדרונות בית החולים הדסה, מחפש את החדר המיועד. אך לשווא. מחפש שנית – ואין. מתנשף מחמת המשא במדרגות. כבר האיר היום ומשקיפי האו"ם בשטח. איך ימצא את

המחסן. כבר איננו יכול לצאת החוצה שמא יתגלה על ידי משקיפי האו"ם. עוד מעט הוא צריך להגיע למסדר ולצאת לחפירת עמדות. מה יגיד ומי ישמע לו. אימץ את זכרוננו והנה הדלת מאתמול.

ליל שבת. מתכנסים בבית הכנסת בבנין גבוה הצופה על הר הבית. רחבת הר הבית פרושה לפני הצופים בה. קרני השמש של שקיעה מתנוצצות אל מול כפת הזהב באור יקרות. משום מקום בארץ [של לפני ששת הימים] אי אפשר לראות את הר הבית.

המראה מרגש. משמעות מיוחדת מתווספת לתפילה "מקדש מלך עיר מלוכה קומי צאי מתוך ההפיכה".

עלי ספר

"האיש על העדה" מאת יחיאל פריש וידידיה הכהן

וחמש שנה. גם כיום, לאחר פרישתו הרשמית, משמש הרב שאר-ישוב כמנהיג רוחני בעיר חיפה.

לראשונה נחשף בספר במלואו מסמך היסטורי נדיר: יומן המצור והשבי שנכתב בידי הרב שאר-ישוב בימים שקדמו לפרוץ מלחמת השחרור בעיר העתיקה בירושלים, בימי המלחמה על העיר, ובשהותו בשבי הירדני. ביומן מתוארות קורותיו של חייל דתי המספר על הקרבות במלחמת העצמאות בעיר העתיקה של ירושלים מתוך אספקלריה של אמונה. אמירת ההלל הראשונה על תקומת המדינה בין חומות העיר העתיקה והתפילות הרבות שליוו את הקרבות מתוארות ביומן בצורה חיה. מתוך דפי היומן גם מהדהדות הקריאות הנואשות לעזרה ששידרו לוחמי הרובע בזמן הקרבות הקשים ונותרו ללא מענה. נושא שכבר שימש ועוד ישמש כחלק מוויכוח היסטורי רב שנים.

סיפור חייו הוא סיפורה של ארץ ישראל היפה, המשתחררת מעול זרים, זהו סיפורה של ירושלים וחיפה של מעלה.

במשך שנים רבות הרב שאר-ישוב הכהן הוא חלק בלתי נפרד מדפוק החיים הציבורי של העם היהודי: רב ומנהיג רוחני במשך עשרות שנים, סגן ראש עיריית ירושלים בימי איחוד העיר, נשיא מכון "הרי פישל" ומוסדות "אריאל", איש משפחה מסור, רב צבאי שהתכבד להתחתן במדי קצין בצה"ל, לוחם במחתרות ובשורות ההגנה למען תקומת ישראל בארצו, הם חלק מהתפקידים אותם מילא במשך השנים ואת חלקם עדיין ממלא עד לימינו.

מעטים מכירים את סיפור חייו המופלא: מבית הרב הנזיר שם גדל על ברכי הראי"ה כנזיר מבטן אמו עד לגיל 16, לימודיו בישיבת 'מרכז הרב' והקשר עם רבותיו: הרב חרל"פ, הרב הרצוג, הרב אונטרמן והרצ"ה קוק, שותפותו בחזון הקמת "ישיבת ההסדר" הראשונה ששילבה לימוד תורה עם מלחמת הגנה על ירושלים העתיקה עד לפציעתו הקשה ונפילתו בשבי הירדני, שותפותו לגיסו הרב שלמה גורן בהקמת הרבנות הצבאית, ועשייתו הציבורית התורנית שגולת הכותרת שלה היא כהונתו כרבה הראשי של חיפה במשך כשלושים

"הגות בחסידות" מאת יהושפט נבו, הוצאת מוסד הרב קוק

לאחר פטירתו של הבעל שם טוב, המשיך תלמידו רבי דב בער ממזריטש להנהיג את עדת החסידים. אל חצרו נתלקטו אישים בעלי שיעור קומה, כמו ר' אלימלך מליזנסק, ר' שניאור זלמן מלאדי בעל התניא, ר' זאב

בחודש ניסן תשע"ג זיכה אותי הקב"ה להוציא לאור ספר חדש בשם "הגות בחסידות".

הספר כולל עיון ודיון בהגות החסידית של בני הדור השלישי ותלמידיהם ועיונים במחשבת החסידות.

מזיטומיר, ר' אהרון מקארלין, ר' לוי יצחק מברדיטשוב, המגיד מקוזניץ, ר' חיים מאמדור ואחרים. עם פטירתו של המגיד ממזריטש, התפזרו תלמידים אלו ברחבי מזרח אירופה והקימו חצרות חסידיות. באותה תקופה התפתחה החסידות מתנועה קטנה אוטונומית לתנועה רחבת ממדים שהיקיפה המונים. ראשי החסידות החדירו רעיונות אידיולוגיים ודרכי הנהגה לתוך המסגרות ההולכות וניבנות. נושא זה הוא עניינו של ספרי.

עיקרי הרעיונות הם: מעמד השכינה בעולם, מעמדו של הצדיק, יחסו לבוראו ולבני עדתו, הדביקות בה' ודרכים להשגתה, ההתמודדות עם מחשבות זרות בשעת התפילה והלימוד,

דרכי עבודת ה' ועוד. הספר מחולק לשני שערים. האחד: עיון בהגותם של ראשי החסידות בני הדור השלישי ותלמידיהם. עיון במחשבת החסידות ובנושאים המעסיקים אותה.

”כשהחסי הופך לגלוי – פסיכותרפיה באמצעות אמנות” מאת דפנה מרקמן

ספר זה דן בהשלכות ההכרחיות והרגשיות של הסמלה חזותית (ציור, פיסול, קולאז' וכו') – הוא מסביר אותן בהקשר של פסיכותרפיה באמצעות אמנות. הבהרת מהותה של ההסמלה החזותית מבססת את ייחודה ככלי טיפולי, הבעתי ואבחוני. יחסי הגומלין בין הסמלה חזותית – אשר אחד מאפיוניה הבולטים הוא מוחשיותה וחומריותה – לתהליכים בין-סובייקטיביים עומדים במוקד הטיפול של פסיכותרפיה באמצעות אמנות. יחסים אלה מאפשרים תהליכים הכרחיים ורגשיים שאינם מתאפשרים באופן אחר. הסמלה חזותית ובין-סובייקטיביות משולים לשתי וערב השזורים בבסיסו של אריג משותף של פעילות הכרתית ורגשית. שינוי באחד מהשניים מניע שינוי במשנהו, וחוזר חלילה. לדינמיקה זו השלכות רחבות על כל פעולה של הסמלה חזותית, והיא נוגעת לכל סובייקט מסמל באשר הוא – בין אם מדובר באמן, יוצר חובב, ילד, או מטופל.

באופן הזה מתאפשרת הגשמה גלויה של תהליכים בין-סובייקטיביים סמויים. הסמל המתהווה והתוצר החזותי משמשים כמראה ליוצר, בדומה למפגש בין שני סובייקטים. בהקשר הטיפולי, הופך התוכן המנטלי הסמוי לתוכן גלוי וזמין לעיבוד מילולי משותף עבור המטופל והמטפל. כתוצאה מכך יכולה המודעות להתרחב ולהניע התפתחות ברמת ההסמלה, וזו יכולה להניע שינוי בבין-סובייקטיביות, בהקשר הטיפולי ומחוצה לו.

פסיכותרפיה באמצעות אמנות היא תהליך מורכב המשלב רעיונות מתחום הפילוסופיה, הפסיכואנליזה, המחקרים הקוגניטיביים והנוירו-פסיכולוגיים. ספרה של דפנה מרקמן סינמנס קושר בין החלקים האלה ומציע המשגה בהירה של הנושא.

ספר 'נפש המסכת' – לרגל מאה שנה לאיגרת תקנ"ב מאת אביב זגלמן

אביב זגלמן למד בעבר לתעודת מורה מוסמך בכיר במכללת ליפשיץ, ומאז לימד במסגרות שונות. בשנה הנוכחית אביב לקח שנת חופשה מהוראה, כדי שיוכל להתפנות להוצאת הספר המתואר להלן, ובמקביל לכך למד במכללת שאנן במסגרת לימודי הבנים להשלמת הלימודים לתואר ראשון בחינוך. במהלך השנה, במסגרת קורס סמינר דידקטי מתקדם בהוראת תושב"ע, אביב העביר הרצאה קצרה המתארת את מטרת הספר שעליה עמל בשנה זו.

הרב: "העיקר הוא שלא להפוך עסק זה לעניין של למדנות קטנה, כי אם לשום עין למרחקים". **כאשר מתרחקים מהכתב הצפוף, ומביטים במסכת קצת מרחוק, מתחילים לראות את הסדר המופלא. כשהמבנה מתגלה, ומתבהרת התמונה, פתאום נחשפת האישיות עצמה.**

כל מסכת היא מעין אישיות שלמה. חז"ל מכנים אותה "נערה" (עירובין נג), "מלכה" (שהש"ר ו). המילה 'מסכת' עצמה היא מלשון 'נסיכה' (קול הרמ"ז פתיחה).

עמדנו על מהותה של כל מסכת דרך שמונה היבטים. אלו הם ראשי הפרקים של כל המבואות, המבנה השלדי שלהם.

הספר "נפש המסכת" חושף את המשמעות הערכית הכוללת של כל מסכת, המתבטאת בסדר ובמבנה הפנימי שלה. תוך השתדלות לעמוד ברף האיכות הגבוה שהציב

נושא המסכת; שם המסכת; מיקום המסכת; נקודות מפתח: פתיחה מרכז וסיום; משנה תורה; נושאי הפרקים; מבנה המסכת.

קישורים שהמשנה עושה בין נושא המסכת לנושאים אחרים.

היעד העיקרי של הספר הוא עצם הופעת התורה. כחלק מהתפתחותה של 'תורת ארץ ישראל', מוארים הפרטים באור הכלל. החוויה המרגשת שיחוש מי שילמד את 'נפש המסכת' לאחר שלמד את המסכת, דומה לאדם שממשש חדר חשוך, וברגע שהוא מדליק את האור נגלית לנגד עיניו התמונה הכוללת. כלשון הרב "ומציון אור חדש יאיר לנר".

מילת סיום

בעת האחרונה אנו עדים לתופעה מעניינת. המלים זקוקות לגלגלי עזר על מנת להעצים את עצמן. הן צריכות מלות-קדם כדי להדגיש. מילים שהן 'פרה-תואר' או 'פרה-פועל' כדי להיות חזקות יותר. כבר מזמן אי אפשר לומר "אני חפצה" או "אני רוצה" אם לא אתאר בעוצמה את הלך הרוח שבי. אך אם אוסיף את "ממש-ממש" זה יישמע טוב יותר: "אני ממש-ממש רוצה. אני ממש-ממש שמחה. אני ממש-ממש עייפה". אני לא סתם שמחה אלא ממש-ממש. ואז כל השומע יבין שאין יותר חזק מהשמחה שלי. זו לא שמחה פשוטה אלא ממש-ממש שמחה.

לצד המילה "ממש" באה המילה "סופר". הוא סופר חכם. הוא סופר מעצבן. ולצד כל אלה באה המילה "לגמרי". וכל

יעד נוסף הוא להוסיף נופך של משמעות ללימוד המשנה המלאה לפעמים. משמעות רעיונית תפתח את לימוד המשנה עבור ציבור רחב, שעד עתה נמנע מלבוא בשעריה. לימוד נפש המסכת לפני לימוד המסכת, יכול לעורר את חשקת התורה.

תועלת פרקטית היא שיבוץ פרטי הדינים במבנה, שתהא "משנתו סדורה לו", לתועלת הזיכרון. פרצופים קל לזכור, כיוון שמבין אוסף הסימנים ניכרת האישיות. כך סידור המסכת במבנה של פרצוף מאפשר מפגש עם האישיות של המסכת, ומקל על הזיכרון.

מילה מיותרת. אני לגמרי לא ממשיכה מכאן. או: אני לגמרי הולכת הביתה. הבעיה היא שערך המילים יורד כאשר הן נזקקות לגלגלי עזר. המלה כבר לא עומדת בפני עצמה ולכן אינה מקבלת את הכבוד הראוי לה. כשמילה מגיעה למקום שכזה, כבר לא יעזרו לה עשרות מלות עזר לפניה. היא תיבלע ולא תעביר את משמעותה האמיתית. היא נחלשת. כי כמה אפשר ממש-ממש להתרגש בסיימה של שנה וסיומו של עוד עלון סגל? זה הרי סופר מרגש! אז זהו. אנחנו לגמרי סיימנו. וממש-ממש תודה על הכל....

סוף וניצח